

OPVOEDEN IS EEN GESPREK

Magazine over opvoeden van morgen

Portretten van leden van Landelijke Oudergroep

De Landelijke Oudergroep bestaat uit acht ouders van Turkse, Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse komaf. Deze groep heeft zich gebogen over de thema's die door ouders in de lokale experimenten werden aangedragen. Op basis daarvan en op basis van eigen discussies ontwikkelde de groep een visie op opvoeden vanuit migrantenperspectief. Verspreid in dit nummer vertellen ze hoe ze zelf zijn opgevoed en wat ze belangrijke opvoedwaarden vinden.

Rachida: Wortel van liefde

'Bij mijn ouders kom en ben ik thuis. Ik herinner me als de dag van gisteren dat wanneer ik boos, verdrietig of blij uit school kwam mijn ouders mij in hun armen sloten. Mijn vader kamde graag mijn haar en vlocht het in en dan waren er nog vijf andere paardenstaarten die gevlochten moesten worden. Ik realiseer me dat zowel mijn moeder als mijn vader daar een hele taak aan hadden, en dan kregen we ook nog volop aandacht en liefde van hen. Ik heb ongelooflijk veel respect voor hoe mijn ouders acht kinderen hebben opgevoed en laten opgroeien! Bij het vormen van mijn eigen identiteit ben ik op ontdekkingsreis gegaan met de rugzak met waarden die ik van mijn ouders heb meegekregen. Toen ik mijn kind kreeg, werd ik als het ware gedwongen om aan zelfreflectie te doen. Hoe ben ik opgevoed en hoe ga ik opvoeden? Ik ben een eigen beeld gaan vormen over opvoeden in de huidige tijdgeest en cultuur en met de hedendaagse wetenschappelijke opvattingen. Wat ik mijn kinderen zou willen meegeven, is: draag zorg voor het welbevinden van je toekomstige kinderen en laat de wortel van de liefde in je binnenste groeien!'

Redactioneel

Opvoeden is een mooie, spannende en weerbarstige aangelegenheid. Zeker in een tijd waarin weinig meer vanzelfsprekend is en je jezelf als opvoeder eigenlijk opnieuw moet uitvinden. Dat geldt voor opvoeders in het algemeen, en voor opvoeders met een migratieachtergrond in het bijzonder. De Landelijke Oudergroep van het project *Opvoeden is een gesprek* zegt hierover:

Als je als migrant in een ander land komt, word je opeens geconfronteerd met je eigen achtergronden en vanzelfsprekendheden. Die confrontatie wordt nog directer wanneer je een kind krijgt. Je wordt gedwongen om na te denken over welke waarden, normen en praktijken van thuis je aan je kind wilt overdragen, wat de betekenis van je eigen ervaringen is en welke Nederlandse waarden, normen en praktijken je over wilt nemen. De een kiest ervoor om zoveel mogelijk van zijn eigen cultuur te behouden, de ander kiest voor een zo Nederlands mogelijke opvoeding, de derde voor een middenweg. Welke weg je ook neemt, je moet telkens weer opnieuw kiezen wat past en wat niet past. Je moet je zelf als het ware opnieuw uitvinden.

Daarbij merk je dat identiteit niet alleen een proces is, maar dat het ook iets hards heeft, iets onveranderlijks. Het idee dat je kinderen opgroeien in een omgeving waarin geen ruimte is voor de belangrijke gevoelswaarden, omgangsvormen, geloofsovertuiging, geuren en tradities uit het land van herkomst is voor ons allemaal in meer of mindere mate een pijnlijk gegeven. Soms moet je een stevige strijd leveren om voor jou wezenlijke waarden, bijvoorbeeld op het gebied van godsdienst of zorg voor je naasten, overeind te houden.

In dit magazine komen ouders en jongeren met een migratieachtergrond volop aan het woord. Zij vertellen wat ze belangrijk vinden als het om opvoeden gaat, wat ze van hun eigen opvoeding hebben meegekregen en in wat voor omgeving ze hun kinderen willen opvoeden. Deze uitspraken en verhalen worden afgewisseld met berichten over verschillende onderdelen van het project *Opvoeden is een gesprek* en met bijdragen van mensen die eraan deelnamen. Ook geeft het magazine een beeld van de activiteiten en vervolgprojecten die voortvloeien uit *Opvoeden is een gesprek*. Wij danken alle betrokkenen voor hun enthousiaste medewerking en hopen dat u zich als lezer uitgenodigd voelt om met ons mee te denken en mee te doen in het verdere gesprek over opvoeden.

Saskia Moerbeek

Opvoeden is een gesprek - magazine over opvoeden van morgen

Inhoud

4 Intro: Wie praat met wie?, door Saskia Moerbeek
8 Ik wil het anders doen, interview met Nurcan
11 Kleine prinsjes
12 Eén gezin, één plan, interview met Liesbeth van den Bos
16 Pas op voor privé-studiehuizen, door Salih Türker
18 Tienerzwangerschappen, door Reina Waalring
20 Educatie versus indoctrinatie, door Assia Akesbi Msefer
23 De straat is een plek om thuis te zijn, interview met Bjorn
25 Verhalen vertellen in de pleegzorg, interview met Annemieke Mulders
27 Spel: Ontwerp je ideale pedagogische gemeenschap
35 Eigen kracht, column van Peter Lankhorst

36 Manifestatie: Verbindingen maken
41 De paradox van de pedagogische gemeenschap, essay door Lone von Meyenfeldt en Saskia Moerbeek
44 Nieuw opvoedkapitaal, door Mariëtte de Haan
45 Ouders moeten jongens opvoeden
46 Strip over autisme, initiatief van Mustapha El Jarmouni
48 Vadertraining in Veendam, door Marga van Reemst
49 Liegen als gunst aan je ouders
50 Wijkacademies Opvoeden door Mar Oomen
56 Opvoeding, gedicht door Wim Budding
57 Partners en financiers

Colofon

Dit magazine is een eenmalige uitgave van de Stichting Bevordering Maatschappelijke Participatie
 Eerste druk, december 2013
 Tweede druk, februari 2014

BMP

Willem de Zwijgerlaan 350 B/2, 1055 RD Amsterdam
 Telefoon 020 4282728
 info@stichtingbmp.nl
 www.stichtingbmp.nl

Redactie Lone von Meyenfeldt
 Saskia Moerbeek
 Dilek Karaağaçlı
 Frank von Meijenfeldt

Eindredactie Mar Oomen
 Saskia Moerbeek

Vormgeving Marc de Boer - Ori ginale
Omslag foto Zoë D. Cochia

Overname van artikelen is toegestaan mits met duidelijke bronvermelding.

Wie praat er met wie?

Waartoe voed je op?

R' kia:
Ik vind het belangrijk dat een kind openstaat voor anderen, vragen durft te stellen en eerlijk is. Ik wil niet dat mijn kinderen zich anders voordoen dan ze zijn.'

Migrantenouders komen zelden zelf aan het woord als het om opvoeden gaat. In juni 2010 begint de stichting **Bevordering Maatschappelijke Participatie (BMP)** daarom een driejarig project onder de naam *Opvoeden is een gesprek*. De lange subtitel luidt: 'Podium voor de theorieën, denkbeelden en praktijken van Nederlandse ouders met een migratie-achtergrond.'

BETROKKENEN BIJ OPVOEDEN IS EEN GESPREK WISSELEN ERVARINGEN UIT MET ONDER ANDEREN HANS DE WIN VAN PLEEGZORG ADVIES

DOOR SASKIA MOERBEEK

De laatste jaren wordt veel gesproken over wat er allemaal fout gaat bij de opvoeding van met name kinderen van migranten. Zelden komen in die gesprekken de ouders zelf aan het woord. Scholen, politici en pedagogen roepen om het hardst dat migranten te weinig betrokken zijn. Maar wie naar de praktijk kijkt, ziet dat er nauwelijks kaders zijn voor een open gesprek over de waarden en normen die migranten belangrijk vinden.

In het project *Opvoeden is een gesprek* wil BMP met lokale experimenten onderzoeken over welke opvoedthema's migrantenouders graag spreken, op wat voor manier ze dat zouden willen doen en met wie ze dat zouden willen. Landelijk worden drie groepen (een Initiatiefgroep, een Landelijke Oudergroep en een Klankbordgroep) opgericht die ervoor moeten zorgen dat de uitkomsten van de experimenten een theoretische en maatschappelijke inbedding krijgen, dat er een zogeheten visiedocument komt en dat de opgedane kennis en de methodes die ontwikkeld zijn verspreid worden.

Al snel blijkt dat opvoeden een onderwerp is waar migrantenouders – en niet alleen zij – niet over uitgesproken raken. Waar het projectteam ook komt, overal treft het enthousiasme en betrokkenheid aan. Dat heeft niet alleen met het onderwerp zelf te maken, maar ook met de manier waarop BMP werkt. BMP stelt de eigen ervaringen en verhalen van de deelnemers voorop. Die worden uitgenodigd te vertellen wie ze zijn, uit wat voor gezin ze zelf komen en wat hun opvoedidealen zijn. Ook de weerbarstige praktijk van het opvoeden als migrant komt uitgebreid aan de orde. Het is geen geringe opgave om je kinderen op te voeden in een omgeving waar de manier waarop jezelf bent opgevoed nauwelijks meetelt. De nadruk op verhalen en de ruimte om met elkaar van inzicht te verschillen, maakt dat deelnemers, die allemaal een andere achtergrond hebben, zich letterlijk bevrijd voelen. Ze hebben het gevoel dat de ramen worden opengezet. Het BMP-team nodigt op een open wijze ouders uit om mee te doen, begeleidt op een specifieke manier de groepen die aan de experimenten meedoen en schrijft nauwkeurig op wat er gezegd wordt. Ter herinnering, maar vooral om rode draden te kunnen opsporen, gemeenschappelijke ervaringen te kunnen verwoorden en om verrassende vergezichten te kunnen vasthouden.

In het eerste jaar van het project vinden twee wijkexperimenten plaats, een in Rotterdam Charlois en een in Amsterdam Geuzenveld-Slotermeer. In deze wijken wordt gekeken in hoeverre ouders met elkaar over opvoeden willen spreken. Ouders en jongeren worden uitgenodigd om samen een voorstelling over opvoeden te maken. Dit leidt in Rotterdam tot de theatervoorstelling *Huisraad* en in Amsterdam tot de multimedievoorstelling *Over Grenzen*. De eerste experimenten zijn zeer succesvol en tonen een grote betrokkenheid van vooral de ouders.

Een derde weg

Op basis van de eigen gesprekken en van de ervaringen in de wijkexperimenten ontwikkelt de Landelijke Oudergroep een visiedocument met als titel: *Opvoeden is jezelf opnieuw uitvinden*. Om te weten te komen welke opvoeddiscussies er in de landen van herkomst worden gevoerd en wat daarvan de invloed is op het denken in Nederland, organiseren de Initiatiefgroep en de Landelijke Oudergroep een conferentie over opvoeden in Suriname, Turkije en Marokko. Deze conferentie doet veel stof opwaaien. Belangrijke vraag is: wie bepaalt er nou eigenlijk wat belangrijk is bij de opvoeding van kinderen in Nederland? Duidelijk wordt dat migrantenouders een te grote dominantie vrezen van zowel instanties in Nederland als in het thuisland. Ze willen hun eigen derde weg in opvoeden ontwikkelen.

In het tweede projectjaar kiest de Landelijke Oudergroep ervoor om meer nadruk te leggen op het gesprek met jongeren. In Utrecht gaan ouders en jongeren op Kanaleiland met elkaar in gesprek over thema's waar ze het meestal niet over hebben. Het experiment Jong gedaan – Oud geleerd waarin de groepen afzonderlijk animatiefilmpjes maken en aan het einde samen een presentatie verzorgen, wordt als heel bijzonder ervaren. Vooral de gezamenlijke bijeenkomsten van jongeren en ouders trekken veel deelnemers. Het blijkt heel spannend én leerzaam te zijn om met andere dan je eigen ouders over opvoedvraagstukken te praten. De korte documentaire over dit experiment wordt vele malen op youtube bekeken.

Diploma halen

In Rotterdam-Zuid verdiept een groep voortijdige schoolverlaters zich in de vraag wat er zou moeten gebeuren om jongeren als zij een diploma te laten halen dat bij hen past. Welk advies zouden zij ouders en scholen als met name het Zadkine Zuid in dit verband willen geven? In de gesprekken hierover staan weer de eigen verhalen centraal. De jongeren onderzoeken niet alleen wat er thuis en op school misging, ze kijken ook kritisch naar zichzelf. Met een waaier vol uitspraken en vragen praten ze met schoolleiding, leraren, jongeren en ouders. Hun eindadvies getiteld *Hoor me dan, zie me dan* wordt door de schoolleiding van het Zadkine met dank aanvaard.

Richard: onderwijs is belangrijk

'Ik heb vooral hard moeten werken om dingen die ik van huis uit meekreeg af te leren, omdat zij niet pasten in de context van het leven in Nederland. Bijvoorbeeld je constant bezighouden met wat anderen van jou denken. Dat is enorm verstikkend, al die sociale controle. Thuis werd eigenlijk nooit gevraagd wat je ergens over dacht. Ik ben grootgebracht in een gezin met twaalf mensen. Mijn vader had een machtspositie binnen het gezin, hij hamerde voortdurend op het belang van onderwijs, zo vaak dat ik een hekel aan onderwijs kreeg. Mijn moeder was erg devoot, zelf ben ik dat helemaal niet. Wat ik van mijn ouders heb meegekregen, heb ik zelf juist omgedraaid. Dat was een bewuste keuze van: "dit wil ik niet". Desondanks heb ik aan mijn opvoeding een basisgevoel van veiligheid overgehouden. Het is voor mij een heel bewuste keuze geweest om op mijn 19de naar Nederland te gaan. Op het moment dat ik voet aan wal zette in Nederland, werd ik mij pas bewust wat het ouderlijk huis betekende. "Een vis voelt pas op het land wat water is." Toen ik in Nederland de hbo-opleiding maatschappelijk werk deed en in de praktijk terecht kwam, ervoer ik dat ik alles wat ik geleerd had, moest afleren. Nu ik zelf kinderen heb, merk ik dat ik toch ook benadruk dat onderwijs belangrijk is, alleen doe ik dat op een andere manier dan mijn vader dat deed.'

Waartoe voed je op?

Rachida:
Ik vind een warme en steunende relatie belangrijk. Ik wil mijn kind laten opgroeien tot een gelukkige, empathische en volwaardig zelfstandige volwassene.'

Terwijl de experimenten worden uitgevoerd en de landelijke groepen hun bijeenkomsten hebben, verandert de wereld om het project heen in snel tempo. Jeugdzorg gaat op de schop en zal onder verantwoordelijkheid van de gemeentes vallen. Deze operatie gaat gepaard met flinke bezuinigingen. Ondertussen wordt het de Landelijke Klankbordgroep, de Landelijke Oudergroep en de Initiatiefgroep steeds duidelijker dat er iets fundamenteel scheef zit in de verhouding tussen ouders en professionals. Behalve dat er stelselwijzingen moeten komen, moet er ook op een andere, meer gelijkwaardige manier over opvoeden worden gesproken. Daarbij zouden ouders invloed op de agenda van de gesprekken moeten kunnen hebben. Professionals dienen zich veel meer bewust te zijn van de impliciete waarden en normen die zij ten opzichte van migrantenouders en jongeren hanteren. In mei 2012 vindt er in de Jaarbeurs in Utrecht onder leiding van Pieter Hilhorst een bruisende conferentie plaats over de verhouding tussen migrantenouders en professionals. Iedereen die hieraan deelneemt, realiseert zich dat een klaagzang niet helpt. Ouders en professionals uit het onderwijs, de jeugdzorg en de opvoedondersteuning moeten daarentegen openstaan voor elkaars verhalen en denkbeelden en veel meer samen optrekken. Het begrip pedagogische gemeenschap wordt steeds vaker gehoord.

Ook vaders doen mee

In de gesprekken van de Landelijke Oudergroep komen het vaderschap en de veronderstelde afwezigheid van vaders vaak aan de orde. Dankzij een kleine subsidie kan in Amsterdam met enkele partners een vaderproject gestart worden. Twee leden van de oudergroep die ervaring hebben met vadertrainingen in Amsterdam-Zuidoost besluiten om het project *Vaders Best* in West uit te voeren met uitsluitend islamitische deelnemers. Om de uitkomsten van het project en de methodes die op basis van de experimenten zijn ontwikkeld te verspreiden, worden netwerkbijeenkomsten en speciale cursussen voor professionals en vrijwilligers georganiseerd. In mei 2013 vindt een afsluitende manifestatie plaats in de Kompaszaal in Amsterdam. Onder leiding van Samira Bouchibti ontmoeten allerlei betrokkenen elkaar om de resultaten te vieren en om met elkaar na te denken over de betekenis van een pedagogische gemeenschap. Bijzonder is de deelname van zo'n dertig jongeren van de Wijksschool Feyenoord uit Rotterdam. In de laatste maanden heeft de Landelijke Oudergroep zich ook gebogen over de veel gehoorde vraag van ouders of het niet mogelijk is om langduriger programma's rond opvoeden te ontwikkelen waarin zij zelf aan het stuur staan. Langzamerhand groeit het concept van de zogenaamde *Wijkacademies Opvoeden*. Met steun van diverse fondsen zijn inmiddels in drie gemeentes kerngroepen van ouders gevormd die op basis van hun eigen ervaringen en verhalen, programma's zullen ontwikkelen om opvoedthema's op creatieve wijze in hun wijk bespreekbaar te maken.

Nurcan deed mee aan het project
Jong gedaan - Oud geleerd in Utrecht

‘Ik wil het anders doen dan mijn ouders’

Hoe moeilijk Nurcan het in haar leven ook had, ze sprak nooit over haar gevoelens. Haar ouders deden dat ook niet.

In 2012 deed ze in Utrecht mee aan het project Jong gedaan - Oud geleerd. Daarin praatte ze met andere migrantenouders en jongerenmigranten over onderwerpen die in het dagelijks leven nauwelijks aan bod komen, maar die wel belangrijk zijn. De gesprekken veranderden haar leven.

DOOR DILEK KARAAĞAÇLI
ILLUSTRATIES ROZEMARIJN TROMP

Het is een zonnige lentedag. We zitten bij Nurcan in de huiskamer, het staat er vol met grote planten en er hangen fotolijstjes aan de muur. In één fotolijstje hangt geen foto, maar een heus borduurwerkje. Dat komt uit de bruidsschat van haar moeder. Nurcan vond het te mooi om het in de afgesloten bruidskist te laten liggen. Ze wijst naar een foto waar haar moeder op staat, loopt meteen door naar de foto van haar vader en begint te vertellen...

‘Mijn vader was een strenge man, niet iemand met wie ik veel deelde toen ik kind was. Met mijn moeder deed ik dat eigenlijk ook niet. Ik kon haar bijvoorbeeld niet vertellen dat ik verliefd was. Er werd eigenlijk nooit naar mijn mening of gevoelens gevraagd. Nee, van mijn ouders heb ik niet geleerd om over emoties te praten.’

Hoe heb je de vader van je kinderen leren kennen?

‘In Utrecht was hij mijn buurjongen. Hij komt in Turkije uit dezelfde stad als ik, Karaman. Hij stond mij een keer op te wachten toen ik uit mijn werk kwam. Ik werd verliefd op hem. Maar mijn ouders vonden zijn familie niet geschikt. De kinderen waren te vrij opgevoed. Hun zonen, dus ook de jongen op wie ik verliefd werd, hadden Nederlandse

vriendinnetjes gehad. Mijn moeder wilde dat ik ontslag nam, zodat ik niet met hem in contact zou komen. Maar ik gaf hem niet op. Ik was inmiddels al erg verliefd op hem. Ik heb daar niet met mijn moeder over gesproken.’

Hoe is het dan toch zover gekomen dat jullie zijn getrouwd?

‘Op een dag heb ik tegen hem gezegd dat zijn familie toch maar om mijn hand moest komen vragen. Dat gebeurde en mijn moeder vroeg mij of ik met hem wilde trouwen. Zelfs op dat moment durfde ik geen ja te zeggen. Ik was bang om mijn ouders teleur te stellen, alsof het verkeerd was om als meisje iemand leuk te vinden. Na lange tijd hebben we positief gereageerd op het aanbod. Toch bleven mijn ouders in hun hart tegen het huwelijk. Daardoor werd de verlofperiode een hel voor mij. Er waren veel spanningen thuis, er werd veel druk op mij uitgeoefend om de verlovingsperiode te verbreken. Dit bleef zo tot de dag van de bruiloft. Ik werd in tweeën gescheurd. Gedurende de verlofperiode mocht ik nauwelijks alleen met hem zijn. Ik mocht zelfs niet langs zijn voordeur lopen. Ze bleven maar hopen dat ik ervan af zou zien. Pas toen ik door de inburgeringswet verplicht naar school moest, kreeg ik de kans om stiekem met mijn verloofde af te spreken. Op de dag van mijn huwelijk, ik was 17 jaar, heb ik geen enkele glimlach op het gezicht van mijn vader gezien. Daarna heeft hij twee jaar niet met mij gepraat.’

Kleine prinsjes

Kleine prinsjes zijn lief. Maar wie houdt er van een grote verwendde prins die kwaad wordt als hij zijn zin niet krijgt? Ouders en oudere broers en zussen zouden meer met elkaar moeten praten over opvoeden in deze tijd. Dat werd duidelijk tijdens de gesprekken tussen jongeren en ouderen in Utrecht bij het project *Jong gedaan – Oud geleerd*.

Inmiddels ben je toch gescheiden bent, hoe is het zover gekomen?

‘De eerste dertien jaar van ons huwelijk verliepen vrij goed, al moet ik achteraf toegeven dat er toch ook veel dingen niet normaal waren. Mijn man heb ik eigenlijk pas in het huwelijk leren kennen, zijn goede kanten, maar vooral ook zijn slechte kanten. Over onze moeilijkheden kan ik in het openbaar niet veel zeggen. In 2001 ben ik gescheiden, we waren toen twintig jaar getrouwd. Gelukkig heb ik twee prachtige zoons uit dat huwelijk. Na de scheiding zijn zij bij mij blijven wonen. Hun vader had niet veel verantwoordelijkheidsgevoel. Hij heeft zich nauwelijks met de opvoeding bemoeid.’

Hoe heb je de periode na je scheiding ervaren?

‘De periode na mijn scheiding was ik kwaad, emotioneel had ik het heel zwaar. Mijn grootste probleem was dat ik mijn verhaal en mijn emoties met niemand kon delen, daardoor voelde ik mij eenzaam. Ook voelde ik mij schuldig tegenover mijn kinderen. Ik had het idee dat ik ze niet genoeg te bieden had als moeder.’

Hoe ben je bij het project *Jong Gedaan oud Geleerd* betrokken geraakt?

‘Een Turkse vrouw die bij het project in Kanaleneiland betrokken was, vertelde mij erover. Het was voor het eerst dat ik ergens mijn verhaal kon vertellen, en kon ervaren wat het delen van je emoties met je doet. Het werkt bevrijdend. In het project heb ik geleerd naar voren te treden en me minder schuldig te voelen ten opzichte van mijn kinderen. En ik heb jongeren uit de wijk ontmoet. Door met hen te praten, heb ik hun wereld beter leren begrijpen. Na afloop van zo’n bijeenkomst dacht ik weleens: “Oh jee, ik heb veel te veel verteld”, of: “Ik had dit of dat beter niet kunnen vertellen.” Maar ik ben toch zo blij dat ik aan de gesprekken heb meegedaan.’

Ben je nu anders naar je leven gaan kijken?

‘Sinds ik heb meegedaan aan het project heb ik veel vragen in mijn hoofd. Waarom heb ik het niet anders aangepakt? Waarom heb ik niet meer aandacht gegeven aan mijn kinderen? Ik heb spijt dat ik mijn kinderen niet al in een vroeg stadium heb geleerd om met mij over hun emoties te praten. Ik voerde wel gesprekken met hen over allerlei andere dingen, maar ik vroeg niet naar hun gevoelens. Ik besef nu dat ik het anders wil doen dan mijn ouders, daar is het niet te laat voor. Ik wil meer met mijn kinderen kunnen delen en wil dat zij ook hun emoties met mij kunnen delen.’

Hoe zie je de toekomst?

‘Een zoon woont nog thuis, hij wist dat ik meedeed aan het project. Na afloop van een bijeenkomst vroeg ik hem een keer of hij vond dat ik dingen verkeerd had gedaan. Hij zei toen: “Nee mama, jij hebt niks verkeerd gedaan, je hebt ons alles gegeven wat je kon geven, we zijn niks tekort gekomen.” Ik was zo gelukkig toen ik dat hoorde. Toen ik tijdens de manifestatie van *Opvoeden is een gesprek* voor een groot publiek sprak, was hij bij me en hij glom helemaal van trots. Vanaf nu wil ik alleen nog maar vooruit kijken, naar de toekomst.’

‘Het was voor het eerst dat ik ergens mijn verhaal kon vertellen’

Waartoe voed je op?
Richard:
Ik vind het belangrijk dat een kind zich sterk verbonden voelt met zijn omgeving en zelfvertrouwen heeft. Dat betekent niet jezelf verliezen. Integreren kan alleen als je een eigen identiteit hebt.’

De jongens zien dat hun kleine broertjes anders zijn dan zichzelf. ‘Kinderen van nu hebben veel minder respect. Ze zijn brutaal.’ Hoe dat komt? Kijk maar naar de tv of op internet. In programma’s als de *New Kids* wordt zo veel gescholden. Kinderen nemen dat over.

En de ouders? Die zijn niet streng genoeg en geven te veel vrijheid. Ze hebben vaak veel kinderen, zijn nu ook op een leeftijd dat ze wat zwakker zijn en misschien te moe om in te grijpen. De jongens hebben het idee dat ze zelf strenger zijn opgevoed dan hun jongere broertjes.

Een moeder zegt: ‘We verwennen onze kinderen inderdaad te veel. Wie van ons heeft niet bij Bart Smit gestaan en van alles gekocht om onze schreeuwende kinderen snel tot bedaren te brengen. Want wat zullen de omstanders wel niet denken?’

Als je altijd als een prinsje behandeld bent, dan is het moeilijk als je als 4-jarige naar school moet. Dan is de

omgeving plotseling boosaardig en raak je gefrustreerd omdat je niet meer alles kan doen wat je wilt en ga je schreeuwen en schelden. Dan is het te laat en kun je daar als ouders nog moeilijk iets aan veranderen.

Eén van de jongeren haalt een citaat van Socrates aan, een Griekse filosoof van meer dan 2000 jaar geleden, om alle toch wel sombere verhalen enigszins te relativiseren.

‘De jeugd van tegenwoordig houdt van luxe. Ze heeft geen manieren, veracht alle gezag, heeft geen respect.’

De jongeren vertellen dat zij als grote zussen en broers eigenlijk de opvoedrol overnemen, omdat ze zien dat hun ouders alleen bezig zijn met het verwennen van de kleine prinsjes. Zij weten nu eenmaal beter hoe het er aan toe gaat op straat en op internet. Ouders zouden de oudere kinderen serieus moeten nemen in hun zorgen en moeten beseffen dat die kleine prinsjes snel groot worden.

Waartoe voed je op?

Hamsa:
Ik vind het belangrijk om een kind tot een individu met een eigen identiteit op te voeden, maar andersom is het ook belangrijk de identiteit van je kind te leren kennen. Ieder kind is anders. Respect tonen voor anderen is eveneens belangrijk voor de vorming van de eigen identiteit.

**Liesbeth van den Bos,
projectleider Transitie
Jeugdzorg gemeente
Haarlem**

Eén gezin, één plan. Dat is het idee

Jeugdzorg is in transitie. Veel van haar taken en bevoegdheden zullen worden overgedragen aan gemeenten. Meer dan voorheen zal de nadruk komen te liggen op de eigen kracht van ouders: wat kunnen ouders en hun omgeving zelf doen om de situatie voor hun kind te verbeteren?

DOOR SASKIA MOERBEEK

Je werkt als projectleider voor de gemeente Haarlem. Wat is je achtergrond?

'Van huis uit ben ik sociaal geograaf van ontwikkelingslanden. In een ver verleden heb ik in Burkina Faso en de Nederlandse Antillen en Aruba onderzoek gedaan en gewerkt. In Nederland heb ik me op verschillende manieren beziggehouden met jeugd en veiligheid. Zo heb ik verspreid over het land verschillende Centra voor Jeugd en Gezin opgezet, onder andere in de Haarlemmermeer. Ik woon zelf in Haarlem en heb twee schoolgaande kinderen. Jarenlang heb ik gemopperd op dingen

gingen in de jeugdzorg, over kinderen die overal tussenin vielen, over de vele protocollen, procedures, hokjes en functionarissen, kortom over de versnippering. Ik zag het effect daarvan op gezinnen om mij heen. Vooral jongeren en gezinnen met problemen op meerdere vlakken komen in de knel en krijgen vaak niet de hulp op maat die zij nodig hebben. Maar mopperen is makkelijk. Veranderingen teweeg brengen is iets anders. Dus toen deze klus voorbij kwam, was ik heel blij. Ik kon dicht bij huis aan de slag en ik kreeg de kans om te kijken of ik bij kan dragen aan een wezenlijke verbetering van de jeugdzorg.'

Waartoe voed je op?

Hassan:
Tot een respectabel mens. Als mens moet je respect verdienen. Ik vind het belangrijk dat mijn kind zich tot een gerespecteerd persoon weet te ontwikkelen. Respect is geen inhoudsloze kreet.'

Wat is volgens jou de kern van de transitie van de jeugdzorg?

'De verantwoordelijkheid voor alle vormen van zorg voor de jeugd komt in één hand, zodat je vanuit een breed perspectief kunt bedenken wat de juiste ondersteuning of zorg is. Daarbij wordt eerst gekeken wat de ouders zelf kunnen doen en wat er aan mogelijkheden in hun omgeving zijn. Bij gezinnen waar al meerdere problemen spelen, doen de zogenaamde CJG coaches dat, de coaches van Centrum voor Jeugd en Gezin. In Haarlem zijn we daar een pilot mee begonnen. Een CJG-coach begeleidt een gezin en onderzoekt met het gezin wat voor ondersteuning het nodig heeft en kan deze ook zelf geven of er bij halen. Hierdoor kan de hulp meer op maat zijn. De specialistische hulp verdwijnt niet, maar die wordt wel anders ingezet. Daarnaast wordt het Centrum voor Jeugd en Gezin een plek waar je terecht kunt met vragen over opvoeden en opgroei.'

Hoe lang zijn jullie nu met dit proces bezig?

'We zijn hier nu anderhalf jaar mee bezig. De gemeente had natuurlijk al langer verantwoordelijkheden op het gebied van preventief jeugdbeleid en jeugd gezondheidszorg. In die hoedanigheid had ze ook wel contact met specialistische jeugdzorgaanbieders op het gebied van preventie en nazorg. Maar dat waren toch allemaal vrij gescheiden circuits. De bedoeling is nu dat de verschillende instellingen, en de professionals die er werken, elkaar leren kennen en hun ervaringen en kennis meer met elkaar gaan delen. Er gebeurt heel veel tegelijkertijd. De gemeente wordt verantwoordelijk voor de jeugd en opvoedhulp, de Jeugd Geestelijke Gezondheid Zorg (JGGZ), voor de zorg uit de AWBZ (onder andere de zorg voor jeugdigen met een (licht)verstandelijke beperking), voor de zogeheten jeugdzorgplus (gesloten jeugdzorg), voor het Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling en voor de jeugdbescherming en jeugdreclassering. In 2015 moet de transitie voltooid zijn. Ondertussen moeten we ook 7 procent bezuinigen. Het is spannend of het allemaal lukt. Maar zoals het soms gaat: die bezuinigingen helpen ook wel om de noodzaak van verandering te voelen.'

'Ouders hoeven niet meer op allerlei plekken steeds weer hetzelfde verhaal te vertellen'

Moeten de professionals nu op een heel andere manier gaan werken?

'In Haarlem zijn er CJG coaches, mensen van OKC het Spalier, van Bureau Jeugdzorg, van de stichting MEE, van Streetcornerwork en van Schoolmaatschappelijk Werk. We hebben ervoor gekozen die in kleine teams samen te laten werken. Zij hebben elk hun eigen vak. Maar iedereen is bereid om van elkaar te leren. Daar hebben we de mensen in die teams ook op geworven natuurlijk. Wat ze doen moet ook nog aansluiten bij initiatieven in de wijken. Ik ben heel benieuwd hoe het allemaal gaat lopen. We moeten ons realiseren dat het echt een hele cultuuromslag is. Het vraagt om een andere houding, niet alleen van de individuele professionals, maar ook van scholen bijvoorbeeld. Het is mijn taak ervoor te zorgen dat iedereen dit belangrijk vindt. Betrokkenen kunnen op regionaal niveau cursussen volgen en ook de instellingen hebben een trainingsaanbod. Het zal jaren duren voor de transformatie echt een feit is.'

'De gemeente vindt het ontzettend belangrijk dat ouders vrij met elkaar spreken en eigen plannen maken'

Krijgt de gemeente niet te veel macht binnen de gezinnen? De professionals van zo'n team hebben met elkaar heel wat bevoegdheden. Wordt de burger daardoor niet juist machteloos?

'Ik vind niet dat we te ver gaan. De gemeente is regievoerder en opdrachtgever in dit proces en geen uitvoerder. Het is heel belangrijk dat we breder kijken, daarvan ben ik overtuigd. Het moet minder bureaucratisch. Eén gezin, één plan, dat is de bedoeling, maar wel alleen als het nodig is. Maar specialisten moeten ook rechtstreeks kunnen blijven verwijzen en huisartsen houden hun rol.'

Wat verandert er voor ouders?

'Je hoeft niet meer op zoveel plekken steeds weer hetzelfde verhaal te vertellen. De betrokkenen zullen proberen snel goed in kaart te brengen wat er aan de hand is en wat nodig is. Daarbij wordt ook altijd onderzocht wat je met je omgeving zelf kan doen. Waar nodig wordt aangesloten bij wat er op school gebeurt. Door goed te kijken naar wat een gezin met zijn omgeving zelf kan doen, kan sommige ondersteuning minder nodig worden.'

En als ouders zelf initiatieven willen nemen om bredere vraagstukken aan de orde te stellen, zoals in de Wijkacademie Opvoeden gebeurt. Wat zal daarbij de rol zijn van de gemeente en de CJG coaches en dergelijke?

'Dat is nog niet echt uitgekristalliseerd. We zullen samen moeten bepalen wie welke rol kan spelen. Met de Wijkacademie kunnen we erachter komen wat vragen van ouders zijn en hoe ze die zelf willen oppakken. De regiefunctie van de gemeente is niet in beton gegoten. Het is juist de bedoeling dat we van elkaar leren en samen zoeken welke vormen van ondersteuning een Wijkacademie nodig heeft. Daarvoor bestaat geen blauwdruk. Maar we vinden het ontzettend belangrijk dat ouders vrij met elkaar spreken en eigen plannen maken.'

Driss: openheid

'Van mijn vader kreeg ik een top 10 van codes mee, maar weinig of geen uitleg daarbij. "Je moet je gedragen, je moet ouderen respecteren, je moet als volwassene optreden". Als kind was ik altijd op zoek naar "wat bedoelt mijn vader?" Mijn moeder, oudste zus en oma hebben een grote rol gespeeld bij mijn opvoeding. Zij staan elk voor een verschillende fase in mijn ontwikkeling. Van mijn oma heb ik als jong kind veel geleerd van de fantasieverhaaltjes die ze mij vertelde, over dappere prinsesjes. Mijn moeder heeft het stokje overgenomen. Ze zei me dat ik een prins was, de enige zoon van een moeder is immers een prins. En ze leerde me dat de verhaaltjes van oma heel dichtbij kunnen zijn; een prins kan zich goed gedragen. Het leven als een prins was een droom. "Ik hoef niets te doen, alles wordt voor mij geregeld." Achteraf gezien maakte dit mij wel passief, zo ben ik bijvoorbeeld twee keer blijven zitten. Daarbij speelde ook mee dat ik in die tijd dacht ik dat ik spoedig naar Nederland zou gaan, mijn vader was daar toen al. Dit paste helemaal bij mijn plaatje; de prins gaat naar Nederland, het paradijs. Ik had alles losgelaten. In de periode daarna kwam de ontdekkingsreis naar de harde werkelijkheid. Ik was geen prins meer, ik was niet naar Nederland geëmigreerd, ik liep achter op mijn leeftijdgenoten. In die tijd, mijn puberteit, kreeg ik vooral veel mee van mijn oudste zus, in de vorm van praktische tips. Zij leerde me hoe het anders kan; "ook als prins moet je hard werken." Ik dacht bij mezelf, of ik ga nu vooruit en ga een opleiding volgen, of ik ga werken. Ik heb voor het eerste gekozen en ontdekte dat waar mijn oma het had over slim en dapper zijn, dat ik dat voor mezelf had waargemaakt. Bij het opvoeden van mijn eigen kinderen doe ik veel dingen anders dan mijn ouders. De codes vind ik goede richtlijnen maar ik geef ze aan mijn kinderen door met de nodige toelichting. Ik benadruk het belang van communicatie, en dialoog. Openheid staat daarbij voor mij voorop. En ik probeer ze bewust te maken van zichzelf, bewustzijn van je eigen handelen is heel belangrijk. Doordat ik bewust werd van mijzelf ben ik gekomen waar ik nu ben.'

Pas op voor de privé-studiehuizen in Turkije

Waartoe voed je op?

Clay:
Ik wil mijn kinderen opvoeden tot wijze en ervaren mensen. Dat ze wijs genoeg zijn en voldoende ervaring hebben om voor zich zelf te zorgen als ik wegval. Dat ze klaar zijn voor het leven. En ik wil graag dat ze hun talenten benutten. Er is een verschil tussen talentontwikkeling en talent benutten. Talenten die je hebt, moet je leren benutten.'

Om een lyceum met succes te kunnen doorlopen, sturen veel ouders in Turkije hun kinderen naar een privé-studiehuis. Dat is niet zonder risico, waarschuwt Salih Türker.

Kennis van de pedagogische ontwikkelingen in de landen van herkomst, kan inzicht scheppen in de situatie in Nederland.

DOOR SALIH TÜRKER

Sencer is 13 jaar en geboren in Bitlis, een kleine en arme provincie in het oosten van Turkije. Zijn vader en moeder werken op het land van hun oom en zijn vaak een aantal dagen niet thuis. Sencer zit in het laatste jaar van het basisonderwijs en wil later graag leraar worden. Maar zijn ouders willen eigenlijk dat hij meehelpt op het land en niet al te vaak naar school gaat. Vooral willen zij dat Sencer de normen en waarden van zijn dorp niet vergeet. In de Turkse cultuur is opvoeding een sterke familie-aangelegenheid en daar komt niemand tussen; of toch wel? Wanneer de ouders van Sencer niet thuis zijn, is er altijd de oom die de vaderrol vervult, de tante die als moeder voor hem zorgt en de grootouders die toezien op het gedrag van de puber Sencer. Maar Sencer droomt ervan om in Istanbul naar de universiteit te gaan en daar leraar te worden. Daarvoor moet hij wel hoge eindscores halen op het lyceum en dat

is alleen mogelijk als hij naar een privé-studiehuis gaat, zegt zijn leraar, die ook die route bewandeld heeft.

'De studiehuizen van de overheid zijn slecht' vertelt de leraar. 'Bij een privé-studiehuis word je veel beter begeleid, je hebt daar goede rolmodellen die je als "broer" zullen helpen, je cijfers worden enorm opgekrikt, je maakt kans om de beste van Turkije te worden! Je ouders zullen alleen maar trots op je zijn!'

Wat de leraar Sencer niet vertelt – en Sencer is nog te jong dat zelf te beseffen –, is dat de studiehuizen in ruil voor de onderwijshulp die ze bieden, willen dat de jongeren zich de opvoedregels, de normen en de idealen van het studiehuis toeëigenen en die uitdragen. De studiehuizen in Turkije zijn vaak seculier of politiek en/of religieus georiënteerd en dat gedachtengoed behoor je dan te accepteren. Je moet hun kranten lezen, hun restaurants en cafés bezoeken, vrienden met hun vrienden worden en als het moet je 'broers' boven je ouders verkiezen. Pas dan ben je een waardevolle zoon voor deze idealisten. Doe je dit niet, dan hoor je er niet meer bij. Zo simpel is het!

Tienerzwangerschappen in Suriname

Volgens welke waarden voeden ouders hun kinderen op in Suriname? Pedagoog Reina Waalring maakt zich zorgen over het grote aantal tienerzwangerschappen in haar land.

Waartoe voed je op?

Mehmet:
Tot een eigen identiteit, de identiteit die het kind meekrijgt vanuit huis. Identiteit is wat je bent en wat je uitdraagt. De vorming van je identiteit begint thuis, op basis daarvan ontwikkelt een kind zijn identiteit verder. Bij mijn eigen opvoeding speelde religie een grote rol. Ik heb dit nooit verborgen gehouden, en wil dat mijn kinderen ook hun eigen identiteit behouden, want persoonlijk heeft mij dit veel kracht gegeven.

DOOR REINA WAALRING

In Suriname komen de laatste jaren steeds vaker tienerzwangerschappen voor. Voor een deel komt dat door de sociaaleconomische situatie waarin het land verkeert. Ons land kent veel matrifocale gezinnen die nauwelijks in staat zijn in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Hierdoor komen kinderen in een situatie terecht waarbij ze op heel jonge leeftijd voor zichzelf moeten zorgen. Ook de gebrekkige seksuele voorlichting is een oorzaak van het grote aantal tienerzwangerschappen. Daarbij wordt het hebben van kinderen, liefst zoveel mogelijk, ook als een soort statussymbool beschouwd. In ieder geval zien jongvolwassenen het als een mogelijkheid tot het verwerven van zelfstandigheid.

Binnen het huidige onderwijssysteem zijn er nauwelijks goede voorzieningen om jonge moeders de mogelijkheid te bieden hun opleiding af te ronden. Ons onderwijssysteem is in onvoldoende mate hierop toegerust.

Tijdens de hoorzittingen die werden gehouden in het kader van de *Taskforce Onderwijsinnovatie* hebben diverse leerkrachten hierover gesproken. Ook de inspectie van het voortgezet onderwijs op junioren niveau (voj) heeft de aandacht gevestigd op deze problematiek; zij spreekt van een immens probleem. De schoolleiders stellen vast dat deze leerlingen een verhoogd risico hebben tot schooluitval, de kans is groot dat zij hun opleiding niet met een startkwalificatie kunnen afronden.

De problemen van deze groep leerlingen zijn groot en divers. In de meeste gevallen is de zwangerschap niet gepland, dus zijn de betrokkenen en hun directe omgeving er niet op voorbereid. Vaak ontbreken voldoende financiële middelen, is er geen passende huisvesting en ook geen oppas. Hierdoor is het schoolverzuim onder deze groep heel hoog. Leerkrachten geven te kennen dat het onderwijsleerproces hierdoor wordt verstoord en dat zij hiermee niet goed uit de voeten kunnen. In de opleiding tot leerkracht wordt hieraan geen aandacht besteed. Het onderwijs zal de komende jaren meer rekening moeten houden met het verschijnsel tienerzwangerschappen, die zullen vaker voorkomen.

Uitgangspunt zou moeten zijn dat alle leerlingen worden begeleid in het proces naar het behalen van een startkwalificatie. Voor deze categorie leerlingen zouden daarom speciale voorzieningen getroffen moeten worden.

De voorzieningen dienen in de eerste plaats gericht te zijn op de zwangere leerling, maar ook de onderwijsgevers behoeven extra aandacht, omdat een dergelijke situatie andere pedagogische en didactische kwaliteiten vereist. De Taskforce Onderwijsinnovatie pleitte ervoor dat ieder schooltype wordt verplicht om deze leerlingen speciale faciliteiten te bieden en dat in een schoolreglement op te nemen. Want ook deze groep jonge ouders moet na de geboorte van het kind de mogelijkheid hebben economisch onafhankelijk te zijn en een zelfstandig leven op kunnen bouwen.

Wij moeten niet de illusie hebben dat het verschijnsel tienerzwangerschappen zal worden ingedamd door het geven van meer seksuele voorlichting aan jonge mensen. Er dient ook te worden gewerkt aan het herzien van de seksuele moraal binnen onze samenleving.

Het gevoel bestaat dat zowel jongens als meisjes hier te lichtvaardig mee omgaan. Ze staan in onvoldoende mate stil bij de gevolgen van een vroege zwangerschap, voor de moeder in kwestie, maar ook voor het jonge kind en zijn opvoeding.

De overheid heeft hierin een belangrijke taak en die beperkt zich niet slechts tot het onderwijs, maar ook tot de andere sectoren van het maatschappelijk leven, zoals huisvesting, volksgezondheid en werkgelegenheid. Alleen met een gecoördineerde aanpak kan er een oplossing voor dit probleem komen.

'Het onderwijs moet meer rekening houden met het verschijnsel tienerzwangerschappen'

Opvoeden in Marokko

Educatie versus indoctrinatie

DOOR ASSIA AKSEBI MSEFER

In Marokko maakt men zelden onderscheid tussen educatie en indoctrinatie. Het recht om te spreken, om afwijkend te denken en om je te onderscheiden wordt meer getolereerd dan beschouwd als een fundamenteel recht.

Zoals in elke samenleving komt in Marokko het proces van socialisatie tot stand door het leren beheersen van agressieve en seksuele driften, maar in Marokko gebeurt dat op een meer repressieve manier. Het debat is heftig. De Marokkaanse staat doet er alles aan om de voorouderlijke tradities in stand te houden en heeft daarbij geen oog voor de veranderingen in de maatschappelijke betrekkingen. De kus van twee studenten van Nador op Facebook heeft geleid tot de arrestatie en veroordeling tot vier maanden gevangenisstraf van deze adolescenten.

De wetten verbieden het gebruik van alcohol, het aanknopen van seksuele relaties buiten het huwelijk en het

overgaan naar een andere godsdienst. Iedere overtreding is strafbaar. Of bestraffing volgt, is afhankelijk van de willekeur van de autoriteiten. Inwoners van Marokko zijn daardoor heel bezorgd over het oordeel van de ander, en leven eigenlijk voortdurend met een sociale angst: 'Wat zullen ze van mij zeggen?'

Men zou zich kunnen afvragen of een dergelijke omgeving niet het maken van fundamentalistische keuzes bevordert. Onze wetten en waarden wijken af van de universele rechten en waarden, dat haalt ons neer in een wereld die globaliseert. Onze samenleving staat eerder open voor materialisme dan voor nieuwe ideeën. Maar opvoedkundige praktijken die het welzijn van burgers voor ogen hebben, vragen om duidelijke politieke keuzes, verouderde gebruiken die een onvermijdelijke ontwikkeling tegenhouden, moeten worden afgezworen. Digitale netwerken gaan door betonnen muren, maar slechten zelden psychologische barrières.

Psycholoog Assia Akesbi Msefer maakt zich grote zorgen om de situatie in Marokko. De wereld verandert, maar de autoriteiten willen niet mee. 'De Marokkaanse staat doet er alles aan om de voorouderlijke tradities in stand te houden.'

Waartoe voed je op?

Driss:
Ik wil graag het onbespreekbare bespreekbaar maken, ook taboe-ondenwerpen als seksualiteit en drugs. Ik wil niet mijn kinderen opvoeden met taboes. Ik vind het belangrijk dat mijn kinderen open communicatieve mensen met durf worden.'

In de maatschappelijk relaties voelt men dagelijks het getouwtrek tussen de tempelbewaarders en zij die voor veranderingen kiezen en die het recht op diversiteit voorstaan. De tempelbewaarders verzetten zich tegen veranderingen in gedrag en sociale verhoudingen alsof verandering hun persoonlijke integriteit bedreigt, terwijl zij wel fervent gebruiker zijn van technologische nieuwigheden als de iphone en internet. In naam van de identiteit willen zij een onveranderlijke identiteit in standhouden.

'Digitale netwerken gaan door betonnen muren, maar slechten zelden psychologische barrières'

Tiilag: zelfvertrouwen

'Van huis uit kreeg ik mee dat zelfvertrouwen heel belangrijk is. Dit bracht mijn vader zowel direct als indirect op mij over. Het was zijn houding in het leven, die voor mij als voorbeeld diende en het was altijd de boodschap in de gesprekken die ik met hem voerde. Het moet echter ook in je zitten. Zelfvertrouwen is bewust zijn en kennis hebben. De kracht om te vechten. Ik wil mijn kinderen graag zelfvertrouwen meegeven. Ook zou ik willen dat mijn kinderen de gastvrijheid in ere houden die kenmerkend is voor de Turkse cultuur. Wat dat betreft zijn de tijden veranderd. Mensen maken tegenwoordig misbruik van die gastvrijheid. Ook het belang van respect wil ik meegeven; respect voor jezelf, én voor de ander. Als blijk van respect stonden we altijd op als mijn vader binnenkwam. Dit deden we uit respect, niet omdat het moest. Bij alles wat ik doe, ervaar ik een groot gevoel van vrijheid; 'ik moet niks'. Ik ben niet bang voor wat mensen van mij denken. Ik ben bijvoorbeeld gescheiden. Toen ik had besloten te scheiden, vertelde ik dat mijn vader. Om het te delen, maar niet om te vragen of hij het goed vond.'

Interview met Bjorn, deelnemer aan het project *Je weet zelf* in Rotterdam

Jongerenwerker Bjorn was betrokken bij het project *Je weet zelf* waarin jongeren vertelden waarom ze voortijdig met school waren gestopt en hoe dat voorkomen had kunnen worden. Bjorn: 'Bij mij op school hadden ze weinig begrip voor wie je bent, waar je vandaan komt. Ik had gelukkig mijn moeder, die heeft mij op het juiste pad gehouden.' Bjorn vertelt over zijn achtergronden en de keuzes die hij heeft gemaakt.

De straat is een plek om jezelf te zijn

DOOR LONE VON MEYENFELDT

LToen ik klein was, is mijn moeder met mij uit Suriname naar Nederland gevlucht, omdat mijn vader ons mishandelde. Maar ik wilde hier helemaal niet zijn, ik miste mijn broers en zussen die in Suriname waren gebleven en op school voelde ik me niet thuis.

Op de basisschool wist ik al wel wat ik daarna wilde doen; *graffiti art* maken en striptekenen. Ik ging dus naar het grafisch lyceum, een havo. Er was maar één andere donkere jongen op die school, samen voelden we ons anders. Zo werden we ook behandeld. Natuurlijk waren we bij tijd en wijlen best bijdehand, maar ook als we niets hadden uitgespookt, werd er altijd naar ons gewezen, wij kregen de schuld. Daardoor werden we nog recalcitranter. Leraren konden niet met mij omgaan, ik

had moeite met regels en voor hen was ik een rebel. Na twee jaar ben ik van de opleiding afgegooid. Onder druk van mijn moeder ben ik een mbo-opleiding administratie en handel gaan doen. Ik koos voor deze opleiding omdat ik daar veel vrienden had, de school in de buurt was en er veel mensen als ik opzaten. De opleiding ging me makkelijk af. Ik spijbelde veel, toch ben ik geslaagd, ik was toen 15 jaar.

Hierna wist ik niet wat ik zou gaan doen. Ik was vooral aan het hangen en blowen, had verkeerde vrienden. Ik wilde meer geld, het slechte pad lokte. Mijn moeder heeft ervoor gezorgd dat ik toen niet ben weggezakt. Ze was duidelijk: je gaat werken of naar school. Ik ben toen voor een jaar het leger ingegaan. Ik zocht daar het broederlijke gevoel: "één voor allen, allen voor één."

Uiteindelijk was het toch niets voor mij, te bureaucratisch, te weinig zelfstandigheid. Maar dat ene jaar is wel goed voor me geweest. Ik had ruimte nodig om na te denken over wat ik zelf nu precies wilde, in het leger vond ik die ruimte. De discipline heeft me ook goed gedaan. Voordat ik het leger in ging had ik geen zelfkennis, ik vroeg me af: "Ben ik nou van de straat? Ben ik een allochtoon? Of ben ik een scholier en de brave-rik?" Dat was voor mij een crisis.

In Nederland word je altijd als allochtoon gezien. Op school voelde dat ongeveer hetzelfde als een paria zijn. Ze hadden op school weinig begrip voor wie je bent, waar je vandaan komt.

Via een detacheringsbureau ben ik uiteindelijk in het jongerenwerk terecht gekomen. Daar ligt mijn hart. Tekenend doe ik nog steeds, in mijn vrije tijd. Ik heb het geluk dat ik mijn moeder had als drijvende kracht. Veel gasten missen iemand die helpt bij de vraag: "wie ben ik" De straat is dan een plek om jezelf te zijn.'

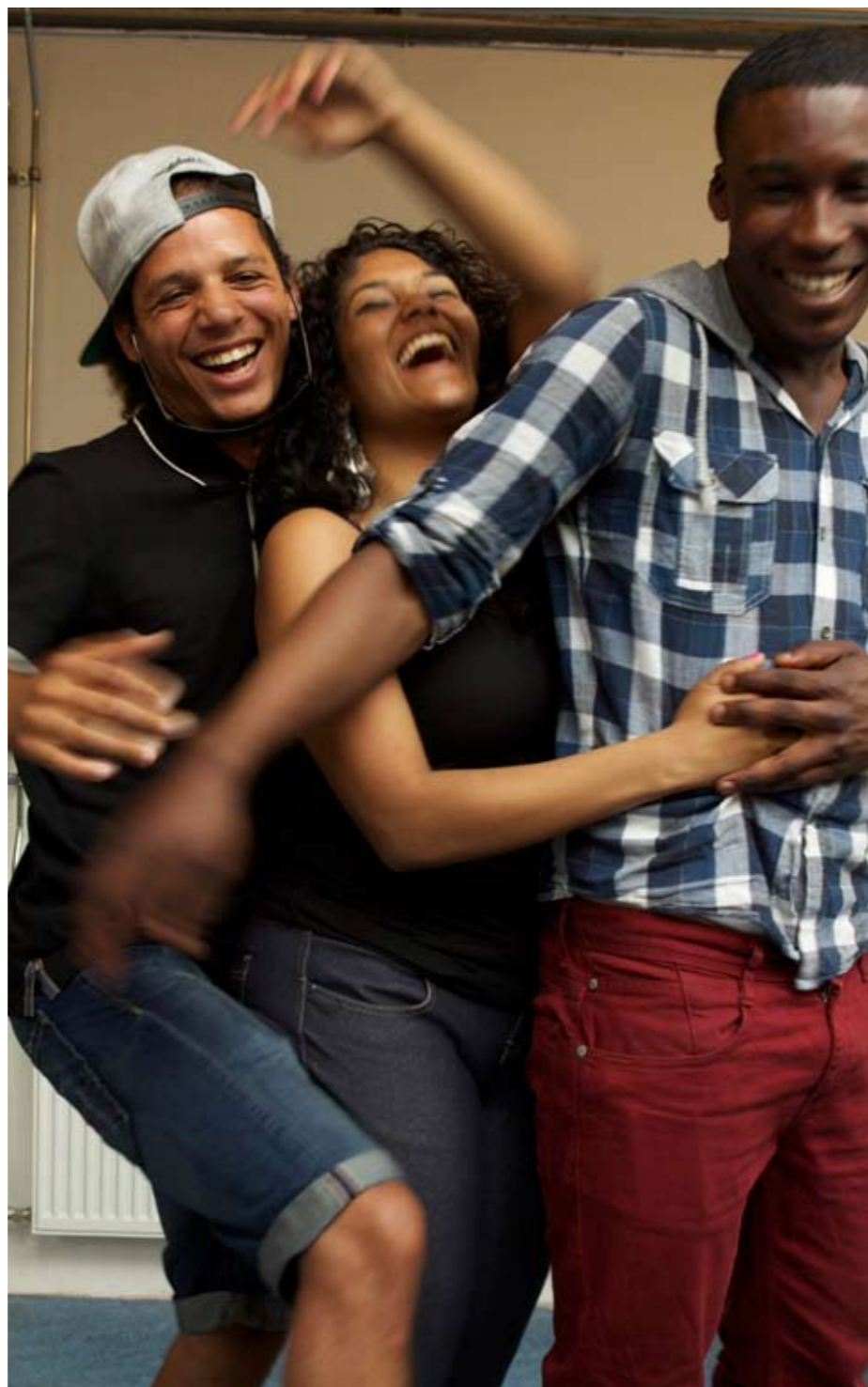

FOTO CARLA VERWER

'In het leger zocht ik het broederlijke gevoel: één voor allen, allen voor één'

Annemieke Mulders is al een tijdje pleegouder van verschillende kinderen. Soms zijn de cultuurverschillen tussen haar gezin en de gezinnen waar de pleegkinderen uitkomen, groot. Annemieke bleek veel te hebben aan de verhalende kant van de methodiek van *Opvoeden is een gesprek*. Samen met Pleegzorg Advies ontwikkelt ze nu een methode voor de pleegzorg.

Verhalen vertellen in de pleegzorg

DOOR SASKIA MOERBEEK

In het project *Opvoeden is een gesprek* spelen verhalen een grote rol. Verhalen over hoe je zelf bent opgevoed of over wat je meemaakt tijdens het opvoeden. Als mensen worden uitgenodigd hun verhaal te vertellen, voelen ze zich erkend en gehoord. Omdat tijdens het vertellen van een verhaal ook gevoelens naar boven komen, kunnen er zowel bij de verteller als bij de luisteraar nieuwe inzichten tot stand komen. Verhalen van verschillende personen samen, bieden de mogelijkheid gemeenschappelijke thema's te benoemen.

Een jaar of tien geleden besloten Annemieke Mulders en haar partner pleegkinderen in huis te nemen. Ze volgden de speciale cursus voor pleegouders en fungeerden de eerste jaren als crisisopvang: de kinderen bleven hooguit een paar maanden. Nu hebben ze twee kinderen in huis die langer blijven, eigenlijk tot ze achttien jaar zijn. 'Perspectief biedende plaatsingen' heet dat in het jargon van de pleegzorg. Eén pleegdochter is half Arubaans en half Curaçaos. De andere komt uit Brabant. Vooral deze laatste pleegdochter moet erg wennen aan de cultuur van het gezin van haar pleegouders, die is zo anders dan ze gewend is. In het nieuwe gezin spreken ze een andere taal, gaan ze anders met elkaar om, de regels zijn anders en het ruikt er zelfs anders. Annemieke wil haar pleegdochter zo goed mogelijk kunnen begeleiden en volgde daarom de tweedaagse cursus

Opvoeden is een gesprek voor groepsbegeleiders en trainers. Vanaf de eerste seconde dacht ze: 'Dit is precies wat alle betrokkenen in de pleegzorg nodig hebben, iedereen is daar zo ver van elkaar verwijderd.'

In de hulpverlening, verduidelijkt Annemieke, is iedereen met doelen bezig. 'Aan de doelen die vanuit het hulpverlenersperspectief worden geformuleerd, moet je eigenlijk je hele gezin ophangen. Het voelt niet prettig om voor een doel te moeten scoren. Dat wil ik niet. Ik wil liever positief zijn en onderzoeken waarbij ik aansluiting kan vinden. Daarom vond ik dat verhalen vertellen zo'n verademing. Als je als reactie op een vraag een verhaal vertelt, kom je snel tot de kern waar het eigenlijk omgaat. Dan kun je vertellen wat er in je omgaat en je kunt dat op je eigen manier in je eigen woorden doen. Ik realiseerde me dat ik

eigenlijk nooit naar pleegkinderen had gekeken als migranten, terwijl ze dat eigenlijk wel zijn. Door de uithuisplaatsing migreren ze van het ene moment op het andere, van de ene gezinscultuur naar de andere, doorgaans zonder veel voorbereiding. Dat is een heel aangrijpende ervaring, daar moet je over kunnen praten. De pleegzorg heeft daar geen instrumenten voor. Thuis begin ik nu meer over mezelf te vertellen, over vroeger, over hoe ik ben opgevoed. Het is belangrijk dat levensverhalen bij elkaar komen, dat je de ander kunt begrijpen vanuit zijn achtergrond. En reken maar dat de kinderen belangstelling hebben voor wat ik vertel.'

Weggeraakt

'Over deze ervaringen ben ik gaan nadenken. Gelijkwaardigheid blijkt heel belangrijk. Als je als gelijken, met elkaar zonder oordeel kunt praten, kun je verder komen. Maar in de hulpverlening is daar geen sprake van. Daar is altijd een agenda, er moet altijd iets. Daardoor raak je ver weg van de vraag: "Wat vraagt zij van mij in de opvoeding?" Mijn vraag is: "Hoe kan het dat we daar in de pleegzorg zo ver van zijn weggeraakt?"

'Binnen de context van de pleegzorg is het nauwelijks mogelijk om als pleegouders of als biologische ouders ervaringen en verhalen uit te wisselen. Mij lijkt het heel belangrijk dat er bijvoorbeeld gesproken kan worden over wat het met je doet als je kind uit huis wordt geplaatst. De echte ouders ontmoeten wij alleen tijdens een evaluatie. Maar dan staan de doelen centraal, hoe goed is er gescoord. Dat voelt helemaal niet prettig, de ouders willen hele andere onderwerpen bespreken. Ik heb het gevoel dat we dan niet dichterbij elkaar komen maar juist verder van elkaar verwijderd raken.'

'Tijdens de evaluaties zou ik met de ouders willen praten over opvoeden. Ik zou hun levensverhaal willen horen. Ik wil horen hoe ze zelf zijn opgevoed en hoe ze nu naar hun kinderen kijken. Ook voor pleegkinderen is het belangrijk hun verhaal met andere pleegkinderen te delen, te ervaren dat ze niet alleen staan, dat ze zich niet hoeven schamen omdat ze uit huis geplaatst zijn. Door toeval ontdekten wij dat er een kamp was speciaal voor pleegkinderen. Daar zijn onze kinderen heen geweest. Daar hebben ze voor het eerst hun verhaal kunnen vertellen. Ik had er wel honderdduizend euro voor willen betalen, voor wat daar gebeurd is!'

Estafette van gesprekken

'Natuurlijk hebben andere ouders deze ervaringen ook. Maar het is heel moeilijk om dat als individu binnen pleegzorginstellingen aan de orde te stellen. Als je het daarentegen als een project presenteert, blijkt men wel degelijk ontvankelijk. Ik heb contact gezocht met het in pleegzorgontwikkeling gespeci-

aliseerde bureau Pleegzorg Advies en ook zij waren enthousiast. We hebben nu een plan ontwikkeld om een gespreksestafette te organiseren. Dat betekent dat eerst biologische ouders met elkaar praten, dan pleegouders, dan pleegzorgmedewerkers en voogden. We gebruiken daarbij allerlei creatieve werkvormen om het gesprek op gang te brengen, zoals dat in *Opvoeden is een gesprek* ook gebeurt. Het is een estafette waarbij de groepen het stokje doorgeven en ze denken ook na over wie ze van buiten willen uitnodigen. Aan het slot is er een gezamenlijke bijeenkomst waarin de verhalen en ervaringen bij elkaar komen. We zullen ook veel aandacht besteden aan de wijze waarop we de verhalen aan de buitenwereld presenteren.'

Droom

'Het leuke is nu dat Entrea, de pleegzorgorganisatie in Nijmegen, heel enthousiast is. We hebben gesproken met mensen die zich met innovatie bezighouden. Entrea heeft toegezegd ouders aan te moedigen aan de gesprekken deel te nemen. We hebben inmiddels ook een 'Support-groep' gevormd met mensen die wat meer op afstand met ons meedenken. Samen met Pleegzorg Advies wil ik het plan uitvoeren. We zijn nog bezig met een subsidieaanvraag. Het is wel een droom van mij om dit project te realiseren en daarmee de praktijk van de pleegzorg te veranderen.'

'Thuis vertel ik nu meer over mezelf, over vroeger, over hoe ik ben opgevoed'

Ontwerp je ideale pedagogische gemeenschap

De spelregels

Benodigheden

- 1 spelbegeleider
- 2-4 spelers
- Speelveld (pag. 30-31) – de buurt/wijk
- Casussen (pag. 28)
- Kaskaarten (pag. 33) – zelf uitknippen
- Actoren (pag. 33) – zelf invullen en uitknippen
- Blanco kaartjes om de actoren te inventariseren
- Viltstiften
- Schaar

Uitleg Spel

Centrale vraag voor het eerste deel van het spel is:

Wat is een ideale pedagogische gemeenschap?

1.a. Welke actoren horen in het spel?

De deelnemers schrijven ieder voor zich op een blanco kaartje drie actoren die zij van het grootste belang vinden voor de ideale pedagogische gemeenschap.

Bijvoorbeeld: ouders, jeugdzorg, basisschool, gemeente, jongerenwerk, kerk/moskee, opvoedcentrum etc.

b. Wat is kenmerkend voor een ideale pedagogische gemeenschap?

De deelnemers schrijven op een ander kaartje een kenmerk van de ideale pedagogische gemeenschap. Bijvoorbeeld: saamhorigheid, ouderbetrokkenheid, gelijkwaardigheid, professionaliteit

2. a. Inventariseer met elkaar de actoren

Kies maximaal vijf actoren en schrijf deze in de lege cilinders. Een discussie zal ontstaan over de vraag welke vijf actoren van het grootste belang zijn voor de ideale pedagogische gemeenschap.

b. Zet rondom de cirkel de ideale kenmerken van de pedagogische gemeenschap

(zie vraag 1b)

3. Plaats nu de actoren (cilinders) in de buurt (binnen de cirkel) of eventueel buiten de buurt.

a. Bepaal met elkaar de plek waar de actoren neergezet moeten worden

b. Denk na over afstand en nabijheid tussen actoren

Resultaat: de ideale pedagogische gemeenschap voor deze groep is in kaart gebracht

4. Maak een foto (met je mobiele telefoon) van de situatie zoals die is geschetst

De ideale situatie is nu geschetst. Iedereen tevreden? Dan doet zich het volgende voor:

De spelbegeleider kiest een casus uit op pagina 28 en leest deze voor.

De centrale vraag is:

Hoe pakken we dit vraagstuk aan in onze 'ideale' pedagogische gemeenschap?

Casus 1

'Meisjes mogen minder omdat ze lastig gevallen worden door jongens. Ze worden daardoor van huis uit logischerwijs beschermd opgevoed en hebben daardoor minder vrijheid.'

De omgangsvormen op straat worden voornamelijk bepaald door jongens. Jongens en meisjes gaan er niet met elkaar om. Als je als meisje met een jongen praat, ben je op zoek naar 'iets'. Jongens bepalen in welke mate een meisje 'goed' is of 'slecht'. Angst voor een slechte reputatie in de buurt zorgt ervoor dat de meisjes zich in hun vrijheid laten beperken, op straat maar ook thuis. Voor meisjes bestaan duidelijke regels over hoe laat ze thuis moeten zijn, 'klokslag 8'. Voor het donker is moeten ze binnen zijn, want 'dan zijn er alleen nog slechte mensen op straat'.

Casus 2

Er is een gezin in de buurt waarover een aantal buurtbewoners zich zorgen maakt. De kinderen lopen er een beetje verwaarloosd bij. Gaat het wel goed daar?

Casus 3

Ouders maken zich zorgen over de school. Er vinden veel wisselingen plaats van leerkrachten. De schoolprestaties hollen achteruit. Er is een slechte communicatie tussen de school en de ouders. De school zegt: We willen wel, maar door de bezuinigingen kunnen we niet meer doen.

Spelbegeleiding:

1. Deelnemers worden op het rijtje af gevraagd om een oplossing te bedenken.

- a. Wat gebeurt er in de buurt/wijk?
- b. Wie ondervinden last?
- c. Wie is er verantwoordelijk?
- d. En wie moet zich ermee bezighouden?

2. Met deze vragen in het achterhoofd wordt per deelnemer gevraagd welke in het spel aanwezige actoren moeten optreden. Los je het met de bestaande actoren in de buurt op of kies je voor een kanskaart?

Kanskaart = een actor, die in het spel kan worden gebracht. Dit kan een reeds bestaande actor in de buurt zijn of een geheel nieuwe. De speler is verplicht de kaart te spelen. Mag binnen of buiten de buurt geplaatst worden, afhankelijk van de vraag of deze actor een bijdrage kan leveren aan een oplossing.

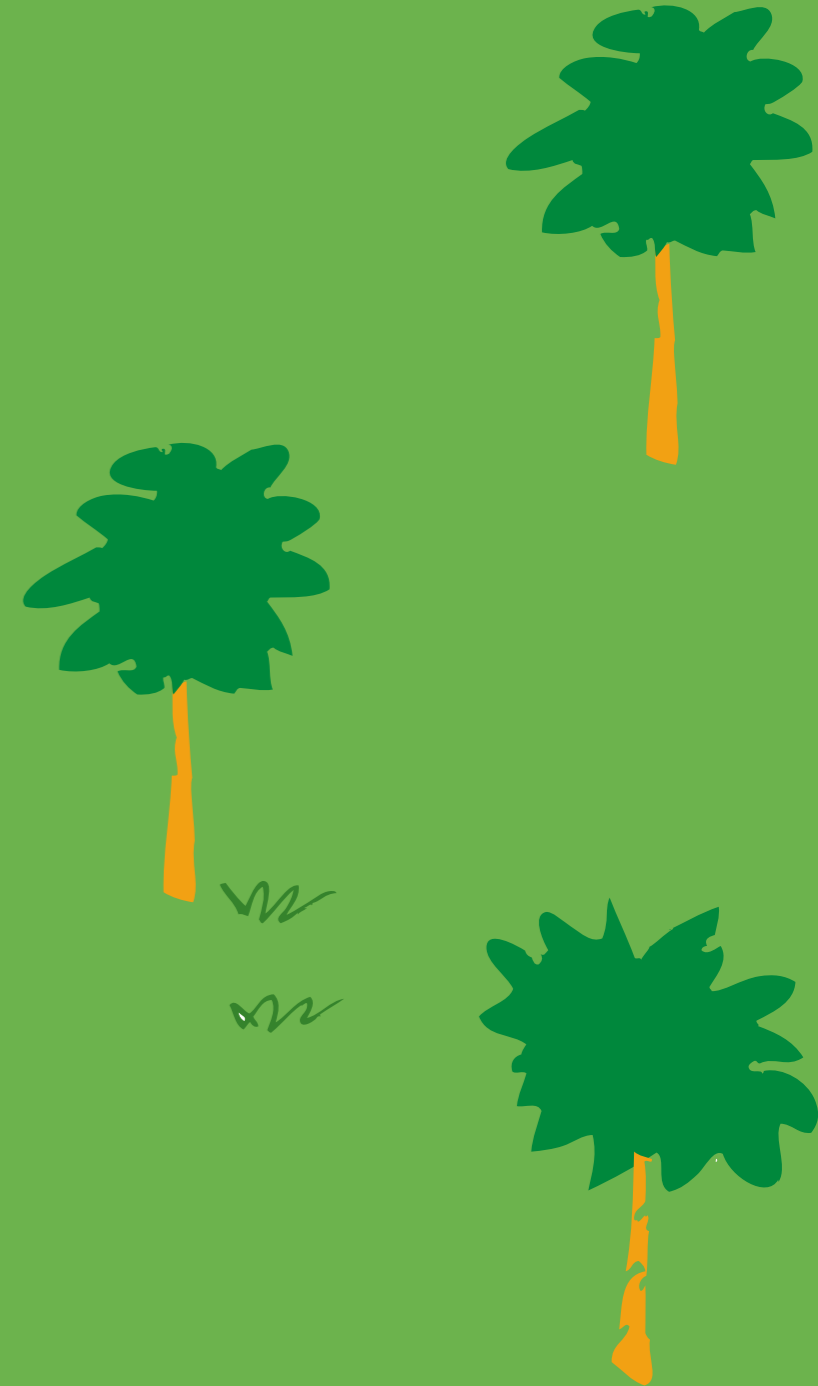
Alle deelnemers komen aan de beurt. Tijdens elke beurt is het de bedoeling met elkaar te praten over de keuzes die iemand maakt. Waarom juist deze actor, waarom staan ze dicht bij elkaar of juist ver uit elkaar?

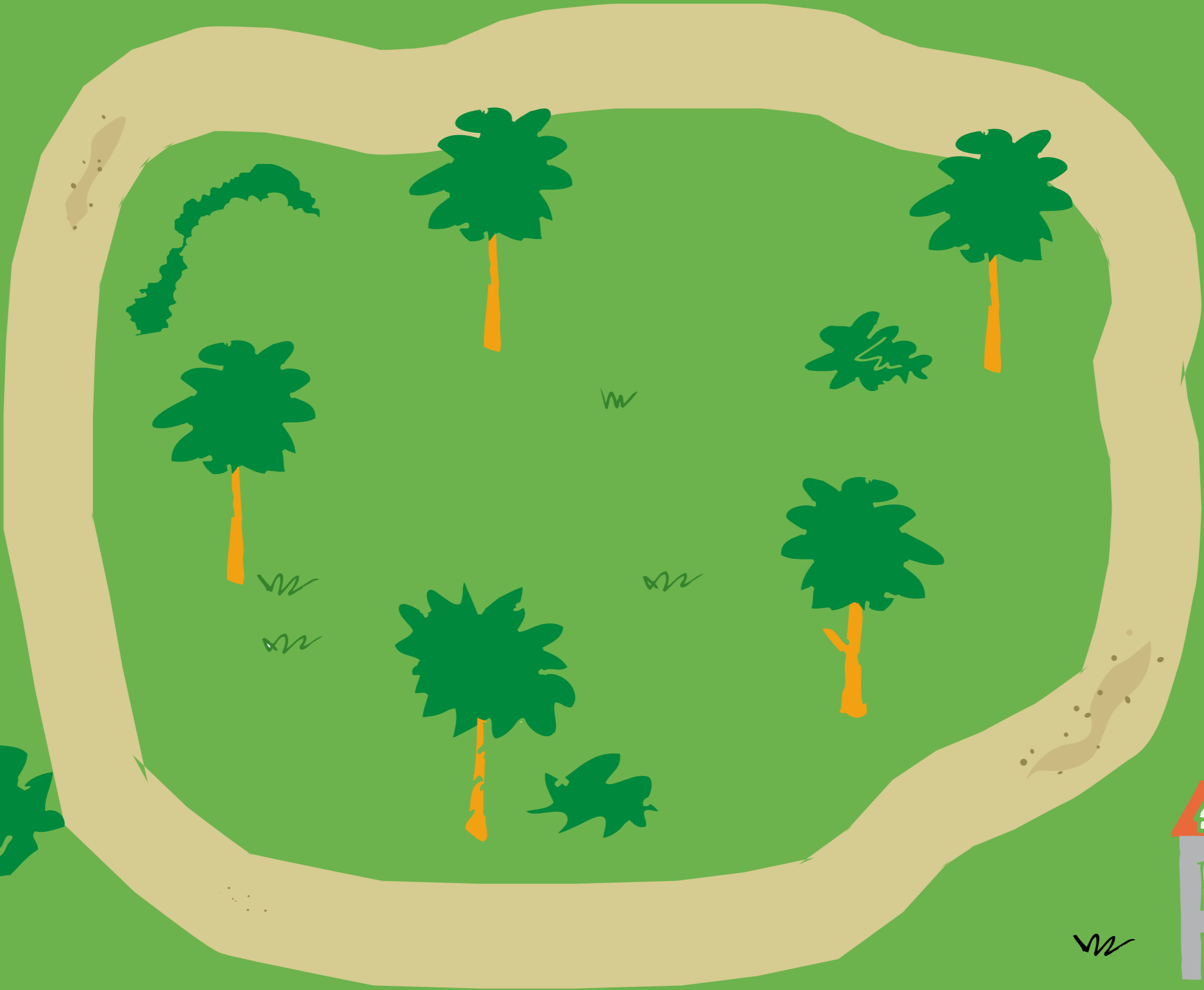
Aan het eind van het spel bekijk je met zijn allen het oorspronkelijke bord (foto).

Vervolgens is er ruimte voor een korte evaluatie van het spel.

Een aantal voorbeeldvragen:

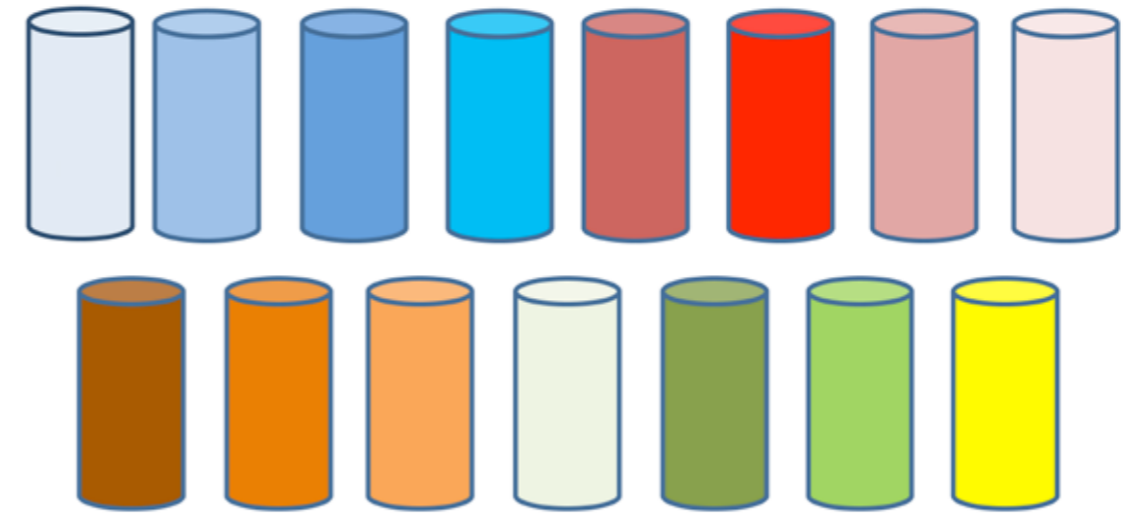
- Wat viel op?
- Is het in werkelijkheid heel anders?
- Welke rol hebben (migranten)ouders op zich genomen?
- Wat is er nodig?
- Kunnen de spelers aangeven wat zij zouden kunnen bijdragen aan de beweging van migrantenouders?

Actoren (zie uitleg 2a)

Kanskaarten

Basisschool	Centrum v. Jeugd & Gezin	Buurthuis	Sportvereniging	Moskee
Oma's & Opa's	Jongeren	Winkelcentrum	Moeders	Wijkagent
Jongeren	Kerk	Jongerencentrum	Speeltuin	Zwembad
Jeugdzorg	Middelbare school	Jongerenwerk	Opvoedcentrum	Gemeente
Ouders	Naschoolse opvang	Vrienden	Docent	Politiebureau
Buurman/ -vrouw	Park	Huisartsenpost	Kinderdagverblijf	Verzorgingshuis
Welzijnswerk	Vrijwilligersorganisatie	Subsidie	Woningbouwvereniging	Eethuis
Café	Straatcoaches	Vrouwencentrum	Vaders	Voetbalveld

Professionals moeten hun plaats weten. Helder zijn, maar bovenal dienstbaar

Eigen kracht

PETER LANKHORST

Jarenlang was het motto van het minderhedenbeleid in ons land 'integratie met behoud van eigen identiteit'. Ik heb er zelf als kamerlid in de jaren tachtig met verve over gesproken. Ik geloofde erin. Enerzijds de migranten vragen zich in te spannen, als het maar enigszins kon de Nederlandse taal te leren en een bijdrage te leveren aan de nieuwe samenleving. Anderzijds de garantie krijgen dat je jezelf mocht blijven als het ging om eigen taal, religie en gewoonten.

Ik hoor niet tot die lieden die vinden dat het minderhedenbeleid is mislukt. Dat is het in veel opzichten niet. Maar het had wel beter gekund. Niet met een ander motto. Want op de keper beschouwd is het idee van integreren en jezelf blijven niet verkeerd. Het had alleen heel anders moeten worden ingevuld. Minder van bovenaf, meer vanuit de migranten zelf.

Na mijn kamerlidmaatschap werd ik in de jaren negentig bestuurder in Bos en Lommer, een Amsterdams stadsdeel. Ons coalitieakkoord heette *Zichtbare betrokkenheid*. Dat was goed gekozen. Want het gaat erom zowel voor de oorspronkelijke bewoners, die zich zeer in de steek gelaten voelden, als voor de nieuwkomers zichtbaar aanwezig te zijn.

En volop betrokken. Ik vond het heerlijk om naar de scholen te gaan, de speeltuinen te bezoeken, ouderen voor de koffie en een gesprek uit te nodigen en het migrantenoverleg voor te zitten. Een dorpsse sfeer creëren in de grote stad, daar ging het me om.

Na mijn bestuursperiode heb ik mij bezig gehouden met cliëntenbeleid, met name in de jeugdzorg. Toen ben ik er

nog meer van overtuigd geraakt dat zorg alleen zinnig is als de jongere en de ouders/opvoeders het uitgangspunt zijn. De cliënt centraal heet dat tegenwoordig. Iedereen heeft er de mond van vol. Maar meestal is het louter een verkooppraatje. Echt de cliënt centraal stellen gebeurt zelden. Ja soms even, meestal in het begin, maar het gaat er natuurlijk om dat consequent te doen. En dat is moeilijk. Denken voor de ander is zoveel makkelijker dan de ander bevragen en samen op pad te gaan. Weifelend en zoekend. Tastend en met kleine stappen.

In het project *Opvoeden is een gesprek* zag ik veel terug van hoe het zou kunnen. Niet voorschrijven, maar inspireren. Goede voorbeelden breed uitmeten. En vooral inzien dat iedereen een eigen en ander verhaal heeft. Dat verhaal laten vertellen. Serieus nemen en kijken wat er mee te doen. In de jeugdzorg heet dat 'eigen kracht'. Er zijn bijeenkomsten, waarvan het doel is dat de jongere, de ouders, familieleden, vrienden of kennissen proberen samen een oplossing te vinden voor een hardnekkig probleem. Er kan wel professionele hulp zijn, maar die is aanvullend en niet plaatsvervangend.

Dat uitgangspunt had in de jaren tachtig meer de leidraad voor het minderhedenbeleid moeten zijn. En opvoeden had een veel centralere plaats moeten krijgen. Daar gaat het uiteindelijk om. Heb je daar voldoende oog voor dan is integratie met behoud van eigen identiteit geen algemeen motto, maar een individuele uitdaging. De eigen kracht inzetten. En daar ontbrak het nogal eens aan. Gedane zaken nemen geen keer. Maar wie weet hoe het beter kan, moet dat niet meer vergeten. Opvoeders moeten dus in gesprek blijven. Professionals, ambtenaren en bestuurders moeten hun plaats weten. Helder zijn, maar bovenal dienstbaar. Zichtbaar en betrokken.

Manifestatie Migrantenouders in Beweging

Verbindingen maken

Ter afsluiting van het project *Opvoeden is een gesprek* wordt op 24 mei 2013 de manifestatie *Migrantenouders in Beweging* gehouden. In de Kompaszaal op het KNSM-eiland in Amsterdam verzamelen zich zo'n 150 mensen, vertegenwoordigers van gemeenten, scholen, jeugdzorginstellingen, universiteiten, ministeries, maatschappelijk werk, ouders en een groep van zo'n dertig jongeren uit Rotterdam- Zuid. 'Het project heeft veel in beweging gezet', zegt Driss Kaamouchi van de Landelijke Oudergroep bij de opening van de bijeenkomst. 'Op allerlei niveaus, in wijken, op scholen en zelfs op ministeries is vanuit het gezichtspunt van migranten over opvoeden gesproken.'

DOOR LONE VON MEYENFELDT
FOTO'S DOOR DEELNEMERS AAN DE MANIFESTATIE

De dag begint met sprekers die openhartig over hun ervaringen met het project vertellen. Een moeder van Turkse komaf die zich door het deelproject *Jong gedaan, oud geleerd* voor het eerst open durfde te stellen, vertelt nu het publiek haar levensverhaal. John Meerzorg van de Landelijke Oudergroep moedigt vooral vaders aan met elkaar te praten. Bij het project *Vaders Best* heeft hij gezien wat dat met mannen doet: 'Mannen die al lange tijd heel geïsoleerd leven, en ondertussen met veel emoties en gedachten rondlopen, zijn aan de praat geraakt en hebben veel geleerd.' Twee jongeren van het project *Je Weet Zelf* over schooluitval wijzen erop dat leraren te weinig tijd hebben om zich te verdiepen in achtergronden van hun leerlingen.

Overboord gooien

Na een mooie muzikale onderbreking van Fatima Zohra, die aan het deelproject *Jong gedaan, oud geleerd* meedeed, buigen verschillende sprekers zich over uiteenlopende thema's die met opvoeden vanuit migrantenperspectief te maken hebben. Onderwijsadviseur Peter de Vries gaat in op de vraag hoe ouders meer bij het onderwijs van hun kinderen betrokken zouden kunnen worden.

Hij zou willen dat scholen bestaande vormen voor ouderbetrokkenheid overboord gooien en op zoek gaan naar nieuwe. Bijvoorbeeld het tien minutengesprek, dat is ooit bedacht als het contactmoment met ouders, maar staat eigenlijk een echt gesprek in de weg. Ook in de pleegzorg moet veel meer gepraat worden, vindt Hans de Win van Pleegzorgadvies Nederland. Gesprekken over cultuurverschillen tussen pleegouders en biologische ouders worden nu niet gevoerd. Terwijl het juist voor pleegouders heel belangrijk is om over opvoeden te praten, met de biologische ouders en ook met de kinderen.

Waartoe voed je op?

Hamsa:
Ik vind het belangrijk om een kind tot een individu met een eigen identiteit op te voeden, maar andersom is het ook belangrijk de identiteit van je kind te leren kennen. Ieder kind is anders. Respect tonen voor anderen is eveneens belangrijk voor de vorming van de eigen identiteit.'

Shanti Tuinstra, actief binnen stichting Savo en gemeenteraadslid in Almere, vindt het jammer dat er geen zogeheten 'doelgroepenbeleid' meer gevoerd mag worden. Daardoor is het heel moeilijk maatwerk te leveren en te werken met de eigen kracht van mensen.

Om te kunnen aansluiten bij de eigen kracht van ouders moeten initiatieven van burgers herkend en erkend worden, zegt Marjan de Gruijter van het Verwey Jonker Instituut. Instellingen en overheden zouden hun best moeten doen om die initiatieven een meer duurzaam karakter te geven. Irish Verwey van Meetingz! vertelt dat ze in Haarlem een Wijkacademie Opvoeden wil beginnen waarin ouders zelf programma's ontwikkelen om allerlei opvoedthema's aan de orde te stellen. 'Met de wijkacademie zijn we op weg naar morgen. Professionals zullen moeten leren om een meer bescheiden positie in te nemen en aandacht te hebben voor stemmen die doorgaans niet zo goed gehoord worden.'

Opvoednetwerken

Net voor de lunch houdt hoogleraar pedagogie Micha de Winter een mooie, kernachtige toespraak over het belang van de pedagogische gemeenschap. Opvoeden is volgens De Winter steeds meer iets individueels geworden. Ouders volgen allerlei opvoedcursussen, maar die gaan vooral over wat je als ouder kan doen om het gedrag van je kinderen te sturen en niet over het belang de opvoeding met anderen te delen. Terwijl volgens hem uit onderzoek blijkt dat kinderen met rijke sociale netwerken het beter doen. Ook wethouder Pieter Hilhorst benadrukt dat samen opvoeden gewoner moet worden en dat mensen meer in hun netwerk moeten kijken wie hen kan helpen. Zijn eigen rol ziet hij als 'ouders in staat te stellen elkaar te

WETHOUDER PIETER HILHORST WORDT BEVRAAGD DOOR DAGVOORZITTER SAMIRA BOUCHIBTI

helpen'. Aisha uit de zaal vraagt hoe Hilhorst dit wil aanpakken. Het antwoord is: ouder-kind adviseurs op school, meer contact met ouders leggen en stimuleren dat ze met andere ouders praten. Fatima Zohra merkt op dat dat in het begin wel lukt, maar dat mensen na een tijdje denken van 'ja ja, het zal wel'. Hoe houd je die netwerken in stand? Hilhorst antwoordt: 'Door de gesprekken aan te laten sluiten bij de interesses van de ouders en door projecten als *Opvoeden is een gesprek*. Het lukt nog niet op alle scholen, maar er zijn mooie voorbeelden.'

De ideale pedagogische gemeenschap

Na de lunch zijn er acht verschillende werkgroepen. In twee groepen wordt het speciaal voor deze dag ontworpen spel gespeeld: 'ontwerp je ideale pedagogische omgeving'. Het spel leidt tot verrassende uitkomsten. Zo vinden de meeste deelnemers in een werkgroep dat in een pedagogische gemeenschap geen plaats is voor de hulpverlening.

Discussies ontstaan over de vraag 'wie en wat' een pedagogische gemeenschap vormen; horen voor jongeren de media er ook bij? En is de pedagogische gemeenschap alleen in de buurt of vallen ook alle contacten van jongeren en ouders die verder weg wonen eronder?

In een andere werkgroep wordt de vraag gesteld wat leraren zouden moeten weten van jongeren van nu. De jongeren in de werkgroep passen de vraag meteen aan, ze zeggen: 'Het gaat niet om een generatieverschil, het gaat om verschil in achtergrond.' Uit de discussie blijkt hoe diep het gevoel bij jongeren zit dat zij vanwege hun afkomst als minderwaardig worden gezien. Ze praten over hun toekomst en vragen zich af of het mogelijk is daar zelf verandering in te brengen.

Nieuwe fase

Tijdens de workshops ontmoeten twee mannen uit de Schilderswijk die daar met BMP een Wijkacademie Opvoeden willen beginnen, een vrouw uit Haarlem die in Schalkwijk een zelfde plan heeft. Welzijnswerkers uit Nijmegen maken kennis met professionals die zich al in de methodiek van *Opvoeden is een gesprek* verdiept hebben en jongeren uit Rotterdam spreken ouders en jongeren uit Utrecht. Met de manifestatie ter afsluiting van het project *Opvoeden is een gesprek* begint meteen een nieuwe fase, waarin verder gewerkt wordt met de ervaringen die zijn opgedaan en de methodes en programma's die ontwikkeld zijn.

John: zelfstandig

'Mijn vader was timmerman. Hij gaf zijn kinderen mee hun best te doen op school, zelfstandig te zijn en voor zichzelf op te komen. Deze waarden heb ik meegenomen bij mijn migratie naar Nederland. Hier heb ik de eigenschappen die uit dergelijke waarden voortkomen, zoals een zekere strijdbaarheid, verder ontwikkeld. Ik was de oudste in het gezin, dit gaf een zekere verantwoordelijkheid en druk: "als je ontspoot neem je de anderen mee". Door weg te gaan kon ik dat loslaten. Ik wil mijn kinderen meegeven dat zij solidair zijn met minder bedeelden, maar ik vind het ook belangrijk dat ze hun verantwoordelijkheidsgevoel kunnen relativiseren door de betrekkelijkheid van de dingen in te zien. Zo ben ik zelf opgevoed, ik heb dit zelf ontwikkeld en wil dat graag doorgeven.'

Waartoe voed je op?

Tulay:
 'Zelfvertrouwen is het belangrijkste.
 Ik heb er alles aan gedaan om mijn
 dochter dit mee te geven, maar ik
 zie niet dat het echt gelukt is. De
 omgeving maakt mijn kind zwak in
 haar zelfvertrouwen.'

In zijn essay *Radicaal kiezen voor de pedagogische gemeenschap* roept Pieter Hilhorst, wethouder Jeugd en Onderwijs van de gemeente Amsterdam, op om bij het grote verhaal te blijven. Maar welk verhaal is dit precies, voor wie is het bestemd en wie is de verteller?

De paradox van de pedagogische gemeenschap

DOOR LONE VON MEYENFELDT EN SASKIA MOERBEEK
 ILLUSTRATIE MARC DE BOER

Met het idee van de pedagogische gemeenschap haakt Pieter Hilhorst aan bij een concept dat door Micha de Winter, hoogleraar Pedagogie in Utrecht, is ontwikkeld. De Winter komt onder meer in zijn essay *Van opvoedingskramp naar opvoedingskracht* tot de conclusie dat opvoeden de afgelopen decennia te veel een individuele aangelegenheid is geworden. Als ouders de enige opvoeders zijn, dan betekent dit dat als de opvoeding faalt, zij daarvoor direct verantwoordelijk worden gehouden. Dit kan leiden tot faalangst en zogeheten opvoedingskramp, waardoor ouders steeds vaker een beroep doen op professionele hulp. In de pedagogische gemeenschap die hij voorstelt nemen ouders, grootouders, burens en professionals de opvoeding samen ter hand. Maar de pedagogische gemeenschap gaat verder dan dat. De Winter benadrukt dat kinderen ook opgevoed worden om een bijdrage te leveren aan het algemeen belang. Om aan dit opvoeddoel gestalte te geven, koppelt hij het opvoedperspectief van democratisch burgerschap aan het idee van de pedagogische gemeenschap.

De verbindbare samenleving

Hilhorst vertaalt het idee van De Winter naar een politiek verhaal. Daarbij wordt een belangrijke rol weggelegd voor de burgers zelf. Samen moeten zij invulling geven aan het concept van de pedagogische gemeenschap. Het grote verhaal van Hilhorst omvat richtinggevende begrippen als verbinding, nabijheid en eigen kracht en nodigt denkers uit verschillende disciplines uit om aan te geven hoe een dergelijke gemeenschap concreet vorm kan krijgen. Dit betekent bijvoorbeeld dat men in het nieuwe jeugdbeleid uitgaat van de eigen kracht van mensen en van hun sociale netwerken. Het overheidsbeleid dient erop gericht te zijn om de rol van ouders niet over te nemen, maar om verbindingen tussen de verschillende spelers op het veld van opvoeden te versterken. De verbindbare samenleving als nieuw politiek ideaal.

R'kia: zelfstandig en verantwoordelijk

'Mijn moeder is een sterke, zelfstandige, hardwerkende vrouw die altijd doorzet. Ik ben trots op haar kracht, als alleenstaande moeder wist ze in Marokko vier kinderen groot te brengen, zónder bijstandsuitkering of kinderbijslag. Mijn moeder heeft veel invloed op mij gehad. Zij heeft mij geleerd zelfstandig en verantwoordelijk te zijn, en ze heeft me het belang van vrijheid bijgebracht. Dankzij deze eigenschappen heb ik zelf kunnen kiezen voor een opleiding in Marokko. Ik heb er ook zelf voor gekozen om met mijn man naar Nederland te emigreren om een nieuwe toekomst op te bouwen. In Nederland hebben deze eigenschappen mij geholpen bij het leren van de taal, het afronden van mijn opleiding en het werken en kinderen krijgen in een vreemde omgeving. Nu vecht ik ervoor dat mijn kinderen naar een school kunnen die bij hun niveau past. Soms denk ik wel eens dat ik iets te zelfstandig ben, dan vergeet ik zelfs om met mijn man te overleggen. Aan mijn kinderen wil ik het geloof, het Wij in plaats van Ik, en het belang van zelfstandigheid met verantwoordelijkheid meegeven. En dat je niks krijgt in het leven, als je iets wilt moet je het halen.'

De beleidsparadox

Met dit verhaal versterkt Hilhorst de paradox van de pedagogische gemeenschap die in het denken van De Winter al sluimerend aanwezig is: een ontwikkeling die van onderaf moet komen, wordt gekoppeld aan begrippen en doelen die de overheid en de politiek belangrijk vinden. Velen zullen onderschrijven dat het individualisme in de opvoeding te ver is door geschoten zowel voor het kind, dat te maken krijgt met keuzestress, als voor de opvoeder die vaak in zijn eentje in het duister tast. Het meer samen opvoeden in een pedagogische gemeenschap lijkt een vanzelfsprekend alternatief. Het woord gemeenschap duidt echter ook op afgebakende, herkenbare sociale verbanden. Verbanden waarin duidelijk is wie de gevestigden zijn en wie de buitenstaanders. Hoe kan voorkomen worden dat opvoeders in hun pedagogische gemeenschap uitsluitend Wilders-aanhangers of aanhangers van orthodox-religieuze opvoedmethodes worden? In de visie van De Winter moet het opvoedperspectief van het democratisch burgerschap voor dit dilemma een uitweg bieden. Maar wie zorgt ervoor dat dit opvoedperspectief ook daadwerkelijk in praktijk wordt gebracht?

Volgens Micha de Winter is een van bovenaf opgelegde pedagogische gemeenschap een tegenstelling in zich zelf. Hilhorst schrijft teleurgesteld dat 'zijn' pedagogische gemeenschap door critici in de hoek van het kabinet wordt gezet, terwijl dit concept volgens hem juist een kritiek is op het beleid en zelfs een fundamentele maatschappijkritiek inhoudt. Hij benadrukt dat de steun van burgers om wie het allemaal te doen is, moet worden gemobiliseerd. 'Alleen door druk van onderaf zal iets veranderen.' De praktijk wijst echter uit, concludeert ook Hilhorst zelf, dat burgers niet snel geneigd zijn initiatief te nemen. Hij stelt ook vast dat het idee vooral weerklank vindt bij professionals en gemeentebambtenaren.

Hoe de pedagogische gemeenschap er in de praktijk uit zal zien, is nog niet echt uitgewerkt. In de essaybundel *Zorg voor Onszelf* wijst Gabriël van den Brink er op dat de praktijk vaak blijft steken bij het bieden van laagdrempelige opvoedondersteuning en het faciliteren van ontmoetingsplekken. De vraag hoe ouders gemobiliseerd en betrokken kunnen worden, zweeft nog boven de markt.

Lessen uit de praktijk

In het project *Opvoeden is een gesprek* hebben wij de nodige ervaring opgedaan met het actief betrekken van ouders. In dit project zijn ouders met verschillende achtergronden uitgenodigd om met elkaar, met jongeren en met professionals in gesprek te gaan over opvoeden en elkaar hun verhalen en ervaringen te vertellen. Uit deze praktijken is een aantal lessen te trekken dat nuttig is voor het denken over de pedagogische gemeenschap.

Een eerste les is dat burgers/opvoeders wantrouwend worden als er doelen en perspectieven van buitenaf aan

hen worden opgelegd, hoe subtiel dat ook gebeurt. Ze willen graag zelf eigenaar van een initiatief zijn en zelf de onderwerpen kunnen benoemen die de moeite van het bespreken waard zijn. De deelnemers aan het project vonden het een verademing dat zij vanuit een open houding werden benaderd, dat het onderwerp van gesprek niet van tevoren vaststond en dat er niet op basis van problemen gesproken werd.

Wij onderschrijven de constatering dat burgers inderdaad niet zo gauw geneigd zijn om zelf, uit het niets, initiatieven te nemen. Maar ze blijken wel degelijk bereid deze inhoudelijk, en soms ook organisatorisch, te dragen als ze daartoe worden uitgenodigd. En als er voldoende methodische en procesmatige ondersteuning aanwezig is. (Dit kan door vrijwilligers/en of professionals gebeuren, maar moet wel herkenbaar zijn).

Mensen over opvoeden laten praten, vraagt niet alleen om ruimte voor rationele overwegingen, maar ook om ruimte voor emotie. En daarmee doelen we niet op de emotie die bij ons bovenkomt als een ander kritiek heeft op onze stijl van opvoeden, maar op de emotie die verbonden is met de eigen geschiedenis en keuzes van mensen. Wanneer gesprekken over opvoeden in een veilige setting worden gevoerd, gaan ze al snel over dieper liggende onderwerpen als identiteit, keuzevrijheid en mensbeelden. In dat soort gesprekken wordt duidelijk wat mensen, ondanks hun verschillen, delen. Een diverse samenstelling van de groep geeft mensen de vrijheid om buiten de eigen kaders en normen te treden. Zo kan uit de individuele verhalen een gemeenschappelijk verhaal ontstaan dat richting geeft en dat tevens een commentaar is op de grotere verhalen die via de politiek en de media tot ons komen.

De juiste vragen

En daarmee komen we precies op wat in het huidige denken over de pedagogische gemeenschap ontbreekt: de vraag hoe we de juiste vragen op tafel kunnen leggen, in plaats van de juiste antwoorden en de juiste opvoedperspectieven. Vragen die het gesprek openen en die mensen uitnodigen om iets te vertellen over hun opvoedidealen, hun toekomstbeelden en hun beeld van de

ideale samenleving. Deze vragen blijven hun eeuwigheidswaarde behouden, terwijl de antwoorden erop met de tijd veranderen en verschuiven. Kenmerkend in de antwoorden van ouders die meededen aan *Opvoeden is een gesprek* is de behoefte aan de pedagogische visie die verder gaat dan het individu en de maakbaarheid daarvan, maar die ook plaats biedt voor het omgaan met het lot, voor de betekenis van religie en moraal, voor de waarde van samenleven in alle vormen van diversiteit en voor samen redzaam zijn.

Er is dus wel degelijk behoefte aan een groter verhaal, maar dat verhaal gaat meer over de achterliggende waarden bij de opvoeding, dan over een begrip als democratisch burgerschap dat vanuit een groter politiek ideaal is gedefinieerd, of over een functioneel begrip als de verbindbare samenleving.

Flexibele pedagogische netwerken

Daarbij moet ook gezegd worden dat het ondersteunen van een beweging van onderop, verder gaat dan het creëren van een functionele infrastructuur. Pedagogische gemeenschappen behoeven een vliegwiel of processtuurder die gesprekstema's aan de orde stelt, meehelpt om eigen visies te ontwikkelen en nadenkt over vormen om belangrijke onderwerpen in bredere kring bespreekbaar te maken. De kunst zal zijn om de pedagogische gemeenschap niet op één visie te fixeren en om er vanuit te gaan dat er niet één herkenbare pedagogische gemeenschap is, maar dat er tal van pedagogische netwerken zullen zijn. Deze netwerken zullen elkaar deels overlappen, wisselen van samenstelling en er verschillende visies op na houden. Dergelijke pedagogische netwerken kunnen niet door beleid worden geïnitieerd, ze kunnen er wel door worden gefaciliteerd.

De verhalen die in deze pedagogische netwerken ontstaan en worden verteld, dragen bij aan het grotere verhaal van de nieuwe verhoudingen tussen burgers, vrijwilligers, professionals en de overheid, waar Hilhorst zo naarstig naar op zoek is.

Waar toe voed je op?

Mehmet:

'Tot een goed mens. Dat je kind een persoon wordt dat geen schade toebrengt aan anderen, dus anderen niet tot last wordt.'

Migrantenouders combineren verschillende opvoedgewoontes in de opvoeding van hun kinderen, constateert Mariëtte de Haan, hoogleraar Interculturele Pedagogiek aan de Universiteit Utrecht.

Nieuw opvoedkapitaal

DOOR MARIËTTE DE HAAN

Opvoeden is een gesprek heb ik als een heel bijzonder project ervaren, allerlei verschillende partijen kwamen samen om op een nieuwe manier over opvoeden te praten. Niet de beleidsmakers of de professionals, maar de opvoeders en de jongeren namen het woord. Dat was het unieke aan dit project.

Het project was een plek om samen na te denken over de betekenis van opvoeding in een samenleving die snel verandert, voor iedereen, en voor migranten in het bijzonder. De opvoeders die deelnamen aan het project zochten naar een manier waarop zij konden omgaan met de twee werelden waarin zij hun kinderen opvoeden. Enerzijds ervaren ze de druk om op de Nederlandse manier op te voeden, maar ze voelen zich daarbij niet thuis. Anderzijds beseffen ze dat de wijze van opvoeden die ze kennen van het land van herkomst hier niet werkt. Een alternatief noemden deze opvoeders de zogenaamde 'derde weg'.

Het aardige is nu dat wij in ons onderzoek naar de veranderende opvoeding van migranten zien dat ouders die derde weg al gevonden hebben, zonder dat zij zich hier expliciet bewust van zijn, of dit als zodanig benoemen. In Nederland zijn verschillende opvoedingspraktijken bij elkaar gekomen en daardoor is nieuw, hybride opvoed-

kapitaal gevormd. Dit zou je de derde weg kunnen noemen, waarover de opvoeders het in het project over hadden.

De verhoudingen binnen migrantengezinnen zijn opener, de opvoeding is meer kindgericht, de omgangsvormen zijn minder hiërarchisch. Tegelijkertijd krijgen traditionele waarden als bijvoorbeeld respect voor ouderen een belangrijke plaats in de opvoeding.

Professionals zouden er goed aan doen om oog te hebben voor dit nieuwe opvoedkapitaal. Migrantenuitvoerders op hun beurt zouden best wat zelfverzekerder kunnen zijn over hun opvoedkapitaal. *Opvoeden is een gesprek* laat zien dat ouders daar al mee begonnen zijn. Uit ons boekje *Opvoeden als Netwerken* blijkt dat ouders met een migrantenachtergrond dit opvoedkapitaal via hun netwerken aan elkaar doorgeven. We verwachten dan ook dat de opbrengst van *Opvoeden is een gesprek* zijn weg via deze kanalen verder zal vinden.

Ouders moeten de jongens opvoeden

Ouders zijn bezorgd over de kwetsbaarheid en de eer van de meisjes. Maar het zijn de jongens die vaak de bedreiging daarvoor vormen. Is dat een gevolg van vaste rolpatronen? Of heeft het alleen met de straatcultuur te maken? En wat is de rol van de vaders bij de opvoeding van hun zonen? Wat vinden zij belangrijk als het om rolpatronen gaat? Deze kwesties kwamen ter sprake bij gesprekken tussen ouderen en jongen in Utrecht bij het project *Jong gedaan – Oud geleerd*.

Dochter: 'Waarom maak je voor m'n broer wel eten klaar als hij thuis komt?'
Moeder: 'Hij is een jongen.'

Met deze korte dialoog maken de jongeren in een animatiefilmpje duidelijk hoe het voelt als je als meisje door je ouders anders behandeld wordt. In dit voorbeeld is het nog simpel. Het gaat over eten klaarmaken, maar de jongeren zeggen dat het op alle terreinen speelt. Je kamer opruimen, op tijd thuiskomen, 's avonds de straat op, bij een vriendin op bezoek gaan, helpen in de huishouding. Vooral het feit dat meisjes minder mogen dan jongens, steekt. Het is allemaal zo vanzelfsprekend en onbespreekbaar.

De moeders hebben hier met elkaar al over gesproken en geven toe dat zij, hoewel ze het niet willen, toch verschil maken. 'Ik vraag mijn zoon nooit om even te helpen bij het koken.' Onze zonen zijn de vaders van de toekomst, dat realiseren we ons misschien niet voldoende, zegt een moeder. Misschien houden we teveel vast aan onze standaardrollen? Maar ja, moeders kunnen

toch ook beter zorgen dan vaders? En meisjes zijn kwetsbaarder dan jongens. Als ouders moet je ze beschermen. Maar dat geldt toch vooral buitenshuis? In huis zou het voor jongens en meisjes hetzelfde moeten zijn, zeggen de meisjes. Dat stemt de moeders tot nog meer nadenken. Ja, ze zouden het best anders kunnen doen.

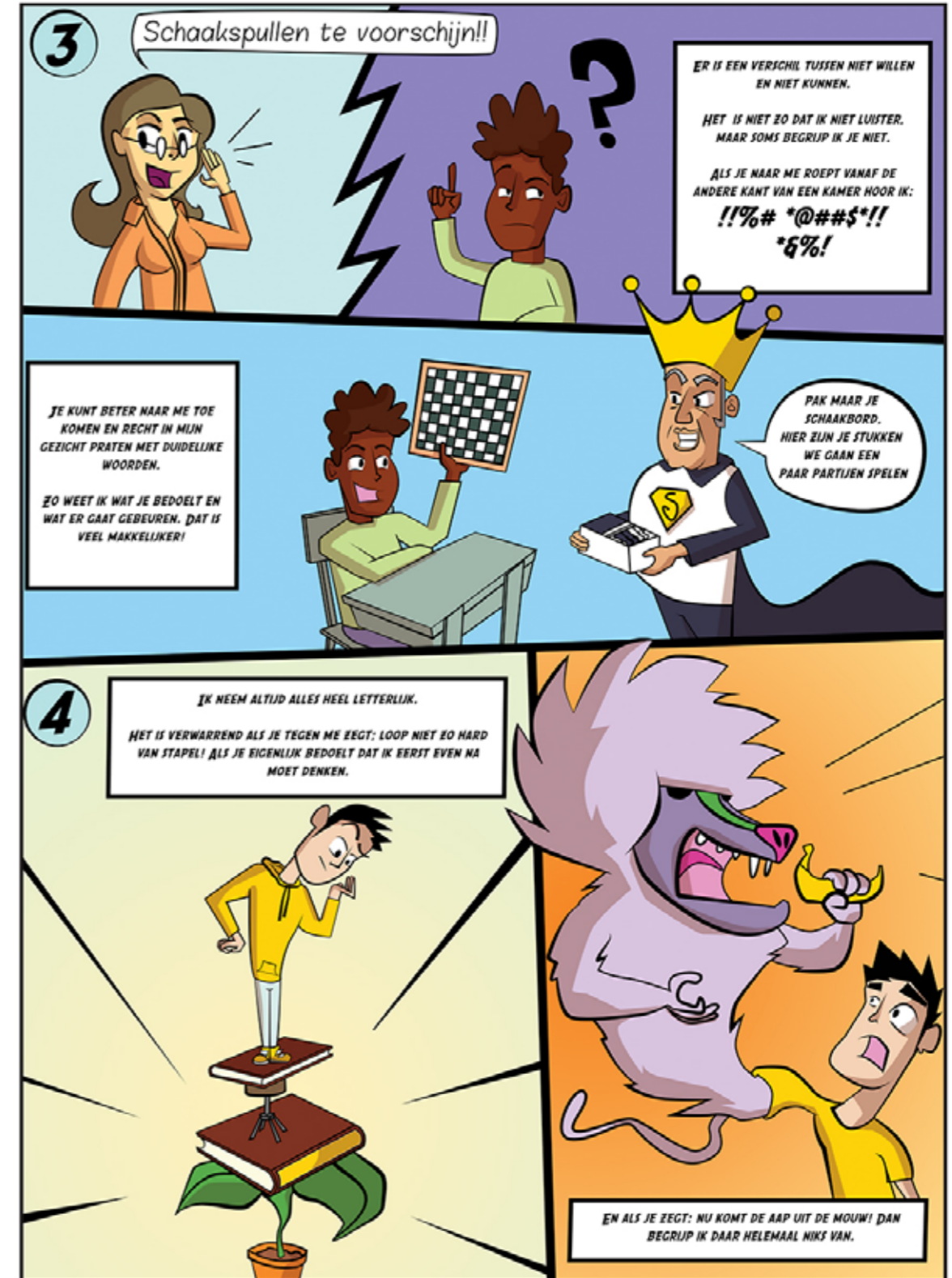
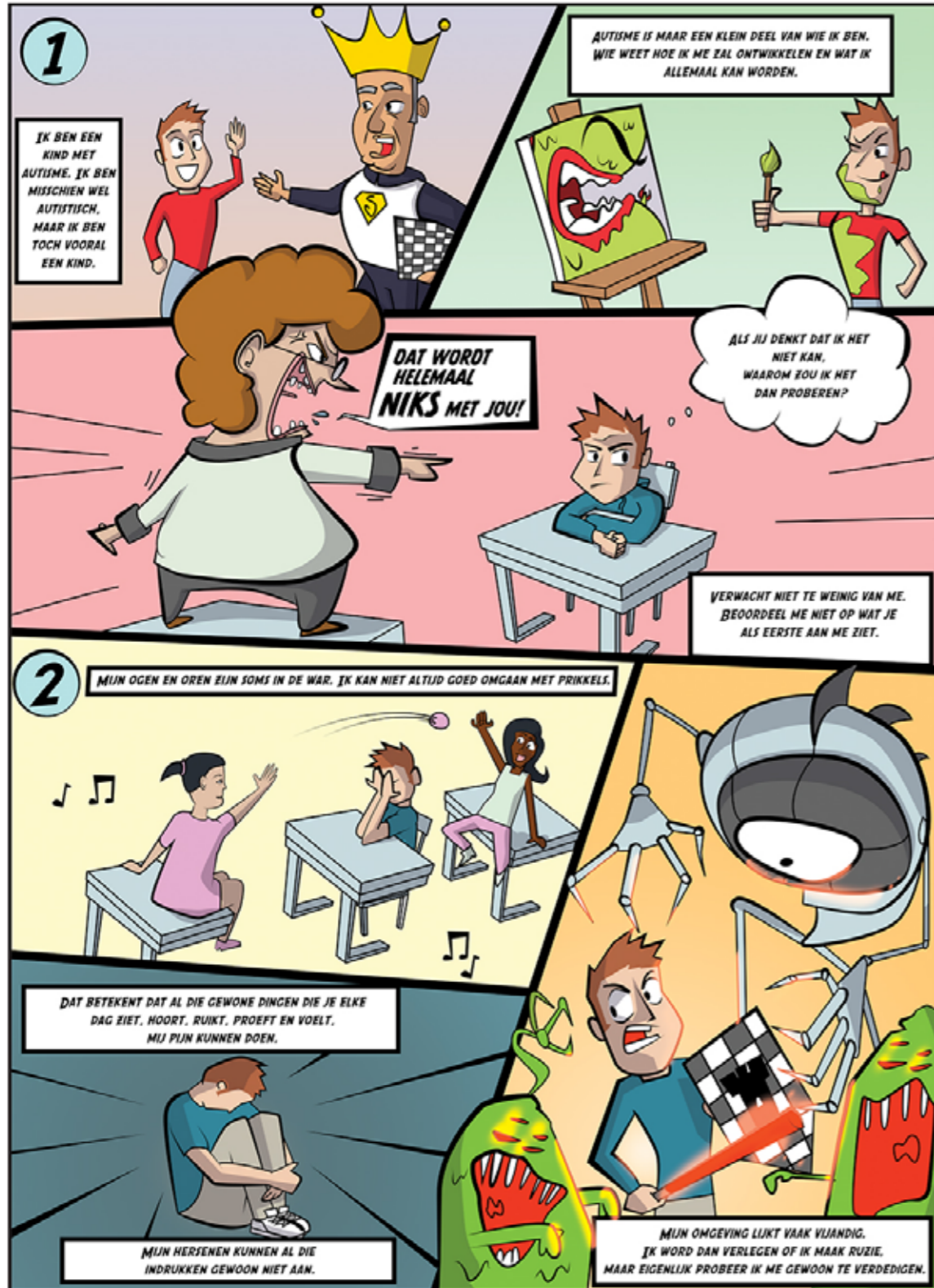
Een jongen zegt: 'Wij ervaren op een andere manier hetzelfde. Als wij op straat zijn, denken onze ouders meteen het ergste. Alsof wij meteen aan de drank of de drugs raken. Het is niet leuk elke keer gecontroleerd te worden door je vader als je thuis komt. Het gaat om vertrouwen dat je van je ouders verwacht.' En de jongens die het buitenshuis zo onveilig maken voor de meisjes?

Daar zijn zowel meisjes als jongens het nu toch wel over eens: 'Juist die zou je als ouders moeten aanpakken.' Dus niet zo streng voor de meisjes zijn, alsof zij er schuldig aan zijn dat die jongens steeds brutaler en respectlozer worden, maar de jongens zo opvoeden dat ze zich anders tegenover meisjes gaan gedragen. 'En dat begint al als de jongens klein zijn', zegt een jongen van in de twintig.

Dit zijn twee pagina's uit een stripboek over autisme, een initiatief van Mustapha El Jarmouni, coördinator van de Schaakschool Indische Buurt.

De tekeningen zijn gemaakt door J.P. van Vliet. De teksten zijn gebaseerd op het boek *10 dingen die je zou moeten weten over kinderen met autisme* van Ellen Notbohm.

Training Vaders Best in Veendam

‘Sta je achter wat je doet als vader?’

Begonnen in Amsterdam worden nu verspreid over het hele land de vadertrainingen **Vaders Best** gegeven. Trainers Clay Toppenberg en Richard Knel hebben in Veendam vier avonden lang acht vaders van vijf verschillende nationaliteiten met elkaar laten praten over hun vaderschap. De training was een initiatief van het Platform Actieve Ouders en Onderwijs Veendam in samenwerking met Centrum voor Jeugd en Gezin Veendam en scholengemeenschap Winkler Prins.

DOOR MARGA VAN REEMST

Tijdens de vier bijeenkomsten kwam steeds een ander onderwerp ter sprake. Opvallend was dat de vaders ondanks hun totaal verschillende achtergrond – ze kwamen uit Oezbekistan, Algerije, Turkije, Nederland en de Antillen – veel in elkaars verhalen herkenden.

De eerste bijeenkomst stond in het teken van kennis-maken. Ook werd gesproken over de invloed van migratie op je leven, de rol als vader in het gezin en wat het betekent om je kinderen groot te brengen in een andere cultuur.

In de tweede bijeenkomst ging het over de rol van de vader en de moeder bij het opvoeden. Een kind zet je samen op de wereld, opvoeden doe je ook samen, samen ben je verantwoordelijk. Gesteld werd dat een vader een man is maar dat een man niet per definitie een vader is. Het werd duidelijk hoe belangrijk het is om als vader echt tijd en aandacht aan je kind te geven, om samen dingen te doen en het kind complimenten en waardering te geven.

De derde bijeenkomst stond de vraag centraal wat je belangrijk vindt als vader. Sta je achter wat je doet als vader, of zou je dingen willen veranderen? Ben je heel kritisch over je kinderen? Geef je ze wel eens complimenten? Het draaide deze avond om bewustwording, waarom je doet wat je doet en denkt wat je denkt. Als vader ben je op een bepaalde manier ‘geprogrammeerd’, maar het is mogelijk om te ‘herprogrammeren’. Tijdens de laatste bijeenkomst vroeg een deelnemer zich af of het mogelijk is om een vaderschapstraining te geven met ook Nederlandse vaders erbij om zo de integratie te bevorderen. Platform Actieve Ouders en Onderwijs Veendam onderzoekt de mogelijkheden van een interculturele vadertraining.

Een vader is een man, maar een man is niet per definitie een vader

Liegen als gunst aan je ouders

Wanneer ben je niet eerlijk? Als je liegt of niet de waarheid vertelt? Is het afhankelijk van waarover je liegt? Als je liegt omdat je plezier wilt hebben, maar iemand niet bezorgd wilt laten zijn, hoe erg is liegen dan? Zou het anders zijn als ouders meer vertrouwen gaven en minder bezorgd waren? Zouden jongeren dan minder liegen? Fundamentele kwesties kwamen ter sprake in Utrecht bij het project *Jong gedaan – Oud geleerd*.

‘Je moet eigenlijk altijd liegen, dat hoort erbij’, zegt een meisje. Het liegen, of de waarheid niet vertellen of die verdraaien, dient om de bezorgdheid bij de ouders weg te nemen. De jongeren zijn opgevoed met de boodschap dat ze niet mogen liegen. Dat ze het toch doen, zien ze vooral als een gunst aan hun ouders. ‘Als je iets wil gaan doen, moet je standaard liegen tegen je ouders, omdat je anders niet van huis kunt blijven.’ Je liegt over waar je bent of waar je naartoe gaat, wat je doet of wat je gaat doen en met wie, dus met welke vrienden. ‘Je raakt gewend aan het liegen om je ouders een gerust gevoel te geven, maar het is wel belangrijk dat thuis één iemand weet waar je echt bent. Bijvoorbeeld je zus, die vertelt je wel altijd de waarheid.’

De jongeren geven aan dat wanneer ze op het moment zelf vertellen wat ze echt gaan doen of aan het doen zijn ze een hele discussie met hun ouders krijgen. De ouders zijn snel bezorgd en treden te beschermend op, ze

bellen vaak met de vraag: ‘waar ben je, hoe laat kom je thuis?’

‘Als je achteraf vertelt dat je bijvoorbeeld met vriendinnen naar een andere stad bent geweest en ook weer goed thuis bent gekomen, hoef je die hele discussie niet meer te voeren, want dan zien ze dat er niks ergs met je is gebeurd.’ Met het vooraf liegen en achteraf de waarheid vertellen, rekken de jongeren de grenzen op die hun ouders hen opleggen. Anderzijds vinden de jongeren het behouden van vertrouwen van hun ouders ook erg belangrijk, dat moet je niet schenden, daarom moet je eigenlijk wel altijd eerlijk blijven. Ze weten waar de grens ligt, waarover ze kunnen liegen en waarover ze absoluut eerlijk moeten zijn, om geen wantrouwen te creëren. Natuurlijk zijn er verschillen per gezin en ook afkomst maakt uit. Maar het patroon is voor de meeste jongeren toch heel herkenbaar.

ILLUSTRATIE: ROZEMARIJN TROMP

Waartoe voed je op?

John:
Ik voed mijn kinderen op tot zelfstandige burgers. Ik vind het belangrijk dat ze zelfredzaam zijn, hun verantwoordelijkheid nemen en geloven in hun eigen kracht. De waarden die het kind van huis mee krijgt, zoals vanuit het geloof, zijn geen opvoeddoel, maar zijn een middel om je mee staande te kunnen houden in de samenleving.'

Ouders zijn zelf deskundig

Migrantenouders praten graag over de opvoeding van hun kinderen. Dat is met het project *Opvoeden is een gesprek* duidelijk geworden. De stichting BMP heeft nu een concept ontwikkeld waarmee het samen praten over opvoeden en van elkaar leren heel gewoon kan worden: de Wijkacademie Opvoeden. In drie wijken is inmiddels een pilot van start gegaan, in Haarlem, Amsterdam en in Den Haag.

DOOR MAR OOMEN

EIt takes a village to raise a child', deze oeroude Afrikaanse wijsheid lijkt het uitgangspunt van de zogeheten Wijkacademies Opvoeden, waarmee BMP in drie wijken in Nederland een pilot is begonnen. Ouders hoeven hun kinderen helemaal niet alleen op te voeden, ze kunnen hun hele omgeving daarbij betrekken. Als ze maar met elkaar praten. 'We moeten onze schroom laten varen om over opvoeding te praten', zegt Saskia Moerbeek, directeur van BMP, 'dan kunnen we gebruik maken van elkaars deskundigheid.'

Dat is natuurlijk makkelijker gezegd dan gedaan. Wat als de ouders in je omgeving allemaal een andere achtergrond hebben en een andere taal spreken, of als de problemen in je eigen gezin echt heel groot zijn? Niemand vraagt zijn buurman zomaar om advies als de dokter zegt dat je zoon veel te dik is of als je dochter keer op keer begint te schreeuwen en te schelden als je opmerkingen maakt over haar korte rok.

Met de Wijkacademies Opvoeden hoopt BMP (migranten)ouders en buurtgroepen zo te kunnen begeleiden dat het heel gewoon wordt met elkaar over opvoeden te praten en elkaar daarbij te helpen. De wijkacademies zijn het vervolg op de experimenten die in het kader van 'Opvoeden is een gesprek' zijn gehouden. Moerbeek: 'Dat waren allemaal projecten van een paar maanden. De meeste deelnemers vonden het heel jammer dat ze stopten. Zo was er een project waarbij ouders en jongeren vier keer met elkaar spraken. Daarna was het klaar. Terwijl de deelnemers toen net de smaak te pakken hadden. De vraag om continuïteit was groot. De afgelopen jaren is gebleken hoe graag migrantenouders over opvoeden praten. Het luchtte heel veel mensen op om met anderen dan hun partner het over hun kinderen te kunnen hebben.'

De Wijkacademies Opvoeden zijn in eerste instantie projecten van vier jaar. Samen met een actieve groep of organisatie in een bepaalde wijk stelt BMP een zo divers mogelijke groep samen van zo'n twaalf ouders, de zogeheten kerngroep. Eens in de drie weken komen de ouders bij elkaar om onder begeleiding van iemand

JONGEREN VAN HET STAGEHUIS

van BMP en de buurtorganisatie met elkaar te praten over opvoeden in al zijn geledingen: hoe zijn ze zelf opgevoed, hoe voeden ze hun kinderen op, wat vinden ze belangrijk, waar lopen ze tegenaan. Met elkaar bepalen de ouders met welke thema's ze verder aan de slag willen, in welke vorm dat zou moeten en wie dat het best zou kunnen doen. Dat kan een theaterstuk zijn, een brochure, een film, als het een en ander zich maar in de eigen omgeving afspeelt, en met buurtorganisaties en bewoners wordt uitgevoerd.

Waslijst aan onderwerpen

'We hebben nog maar twee bijeenkomsten gehad', zegt Irish Verwey van Meetingz! in het Haarlemse Schalkwijk, 'maar we hebben nu al een waslijst aan onderwerpen: praten over seksualiteit – veel migrantenouders vinden dat moeilijk -, opgroeien in armoede, opvoeden in twee talen, pesten en noem maar op. De kwesties waarmee mensen hier zitten, zijn groot. Mensen zijn zo blij dat ze een plek hebben om dingen met elkaar te bespreken. Na de laatste bijeenkomst wilden sommigen gewoon niet meer naar huis.'

Meetingz! is een van de organisaties waarmee BMP de

pilot is begonnen. Tot een paar jaar geleden was oprichter Irish Verwey, van huis uit psycholoog, werkzaam in managementfuncties bij Jeugdzorg en Reclasse-ring in Amsterdam. Zelf woont ze in Haarlem. Ze dacht: waarom zou ik wat ik in Amsterdam doe niet in mijn eigen omgeving doen? Net in diezelfde periode had de woningbouwvereniging een aantal garageboxen in de Boerhaavewijk opgeknapt en er een lichtkoepel op laten zetten. Verwey betrok er een en ging er vóór zitten, kijken, en vooral luisteren. Het was hartje zomer. 'Meteen kwamen hordes kinderen op mij af: juf, juf, wordt u onze juf? Heeft u de box gekocht? Met veel hulp uit de buurt hebben we de ruimte toen geschilderd en ingericht.'

Waartoe voed je op?

John:
Je moet je eigen identiteit doorgeven maar ik vind dat je respect moet hebben voor de eigenheid van het kind. Je moet het kind niet vormen naar jouw beeld maar je moet het begeleiden bij het ontwikkelen van de eigen talenten.'

Verwey begon een leesclub, taallessen, er kwam een naaiatelier, een repair café, een moestuin, met buurtbewoners organiseerde ze een festival 'ter bevordering van de sociale cohesie in de buurt'. Door de verhalen die ze hoorde, de dingen die ze zag, realiseerde ze zich: veel van de problemen van de mensen hier hebben te maken met opvoeden en opgroeien, met grenzen stellen, opgroeien in twee culturen, kunnen praten met je kinderen. Er moet in deze wijk iets duurzaam komen op het gebied van opvoeding. Dus ging Verwey op zoek. 'Gewoon op internet. En daar kwam ik BMP tegen. Het was nog best een klus om met ze in contact te komen.' In een samenwerking met professionele opvoeders van bijvoorbeeld het Centrum voor Jeugd en Gezin, had ze weinig animo. Professionals luisteren slecht naar hun doelgroep, was haar ervaring, ze hebben weinig tijd, komen vaak met standaardoplossingen en, had Verwey gemerkt, buurtbewoners bleken ronduit bang te zijn voor instellingen als Jeugdzorg. 'Een vrouw vertelde dat elke keer als een van haar kinderen huilde ze bang was dat de burens Jeugdzorg gingen bellen.'

Ook een vechtersbaasje

Die ervaring heeft ook de jonge Marokkaan Yassine Abarkane; dat migrantenouders weinig op hebben met professionele opvoedinstellingen. Hij is bij de organisatie het Stagehuis (zie kader p.55) in de Haagse Schilderswijk verantwoordelijk voor het programma *Dik voor mekaar*: met spel en beweging; advies en voorlichting helpt hij te dikke kinderen met afvallen. 'Ik was vroeger ook een te dik kind én een vechtersbaasje.' Natuurlijk heeft hij ook contact met de ouders van 'zijn' kinderen, die komen zo eens in de paar maanden bij elkaar. 'Maar wat moet ik met een moeder die zegt dat haar kind met de deuren slaat als zij zegt: houd op met eten. Ik wil haar niet doorsturen naar een officiële instelling, dat gaat niet werken. Zulke ouders zou ik willen betrekken bij de Wijkacademie, daar kunnen de ouders elkaar helpen en elkaar tips geven.'

Samen met Frank von Meijenfildt van BMP zal Abarkane de Wijkacademie Schilderswijk begeleiden. Op dit moment is hij nog op zoek naar mensen die de kerngroep willen vormen. Hij werft onder ouders die hun kinderen een citotraining laten volgen in het Stagehuis, hij spreekt ouders en kinderen aan op straat, zoekt in zijn eigen netwerk – 'Dat komt wel goed. De eerste reacties zijn positief.'

'De manier waarop ouders hun kinderen opvoeden heeft direct invloed op het klimaat van een wijk'

IRISH VERWEY IN DE DEUR VAN DE GARAGEBOX

Professionele opvoeders houden de ontwikkelingen met argusogen in de gaten. Sommige voelen zich bedreigd, zeggen: hé jullie komen op ons terrein. Of: zijn er niet onderhand genoeg initiatieven in de buurt. 'Vervolgens komen ze met allemaal adviezen hoe we dit project het beste kunnen aanpakken', lacht Moerbeek.

Stapje terug

De professionals blijven natuurlijk wel nodig, zeggen alle betrokkenen. Voor een bijeenkomst in januari heeft de Schalkswijkse kerngroep een medewerker van het Centrum voor Jeugd en Gezin uitgenodigd. En dat zal vaker gebeuren: als de ouders met kwesties zitten die ze samen niet kunnen oplossen, gaan ze te rade bij professionele opvoeders. Maar vooralsnog moeten die, zegt iedereen, een stapje terug doen. Want ouders zijn deskundig over hun eigen kind. Gemeentes, stadsdeelraden en de overige buurtinstellingen in de wijken waar de academies zich moeten ontwikkelen, reageren daarentegen enthousiast. BMP probeert iedereen op de hoogte te houden van de plannen, ook omdat de instellingen in de toekomst nodig zullen zijn voor de uitvoering van de projecten die de ouders bedenken. 'Dit is wat nog mist in onze buurt', zeggen ze. 'Het is zo belangrijk dat ouders uit hun huizen komen en met elkaar over opvoeden praten. De manier waarop ze hun kinderen opvoeden heeft direct invloed op het klimaat van een wijk.'

SALIH TÜRKER VAN DIVERSITEITSLAND: 'WIJ ZIJN GOED IN HET WERVEN VAN MENSEN'

Het zou leuk zijn als de wijkacademies gaan samenwerken met de opleidingen pedagogiek

HANNE EN WIEPKE
VAN DREAM SUPPORT

Dream Support en Diversiteitsland in Amsterdam-Oost

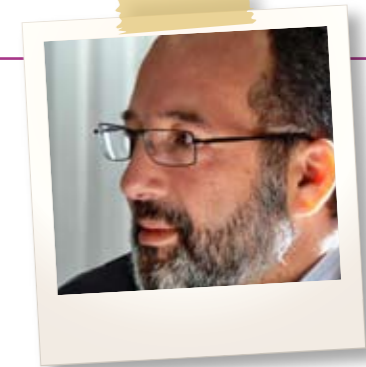
In Amsterdam-Oost werkt BMP samen met Dream Support en Diversiteitsland. Dream Support is een initiatief van pedagogen Hanne van der Kolk en Wiepke de Heij, en is gevestigd in de Meevaart Community. Ze werken, zoals ze zelf zeggen: 'community-based en van onderaf' en zijn specialisten in het verbeteren van het pedagogisch klimaat binnen een gemeenschap en op scholen. Inmiddels hebben ze verschillende pedagogische programma's ontwikkeld op het gebied van pesten, natuur en duurzaamheid. Van der Kolk en De Heij werken veel samen met opleidingen pedagogiek, bij veel projecten zetten ze stagiaires in, 'peer educators', noemen ze die, omdat ze vaak uit de buurt komen en dezelfde achtergrond hebben als hun doelgroep. Van der Kolk: 'Het zou leuk zijn als de wijkacademies op een of andere manier gaan samenwerken met de opleidingen pedagogiek, opdat de opleidingen iets meekrijgen van deze andere, meer groepsgerichte manier van opvoeden.' Van der Kolk zal met Tessa Dikker van BMP de kerngroep van ouders begeleiden en het programma ontwikkelen.

Salih Türker, oprichter van de stichting Diversiteitsland in de Indische Buurt in Amsterdam-Oost, zal met BMP deze kerngroep samenstellen. 'Wij zijn goed in het werven van mensen', zegt Türker. 'We zijn meertalig, geduldig en kunnen goed mensen aan ons binden.' Diversiteitsland is een advies- en projectbureau dat in de Indische Buurt allerlei projecten ontwikkelt en verzorgt om de maatschappelijke participatie van 'sociaal-economisch zwakkeren inclusief niet-westerse allochtonen' te bevorderen. De stichting heeft onder andere een programma laten ontwikkelen voor ouders ter voorkoming van kindermishandeling, doet aan huiswerkbegeleiding, heeft een juridisch spreekuur en verzorgt in vakanties en op woensdagmiddagen allerlei activiteiten voor kinderen uit de buurt. Naast Dream Support en Diversiteitsland zijn ook de Schaakschool Indische Buurt, SIPI en de Meevaart Ontwikkelgroep betrokken bij de wijkacademie in Amsterdam Oost.

Het Stagehuis in de Schilderswijk in Den Haag

Het Stagehuis in de Schilderswijk in Den Haag is een initiatief van de gepensioneerden Nol Breebaart en Willem Giezeman. Ze wisten dat het voor veel mbo- en hbo-leerlingen heel moeilijk is goede stageplaatsen te vinden en bedachten een plan waarmee ze meerdere vliegen in één klap konden slaan. Ze creëerden stageplekken voor leerlingen van de sportopleidingen en van de opleidingen voor sociaal, cultureel en maatschappelijk werk met activiteiten waarvan de buurt veel profijt kon hebben: de meest uiteenlopende sportactiviteiten, voor kinderen die willen afvalen de Dik voor Mekaar Club, theater- en dansoptredens, een citotoetstraining en ga zo maar door. Als student sociaal-cultureel werk ontwikkelde Yassine Abarkane samen met sportleerlinge Michelle het programma voor de Dik voor Mekaar Club. Inmiddels is Abarkane als zzp'er betrokken bij het Stagehuis. Met BMP begeleidt hij de ouders van Wijkacademie Schilderswijk. Abarkane: 'Mooi zou zijn als op een gegeven moment ouders uit de buurt óns opzoeken. Dat ze zeggen: kijk we hebben een plan, dit willen we graag organiseren, willen jullie van het Stagehuis ons daarbij helpen?'

YASSINE ABARKANE

Hassan: bepaald door omstandigheden

'Het meeste van wat ik nu als belangrijke waarden zie, kreeg ik van mijn moeder mee, namelijk bezorgdheid, zorgzaamheid en het geven van liefde. Van mijn vader heb ik weer geleerd dat je niet overbezorgd moet zijn en dat je ook dingen los moet kunnen laten. Het belang van de mannenrol en de vrouwenrol moet niet onderschat worden. Een andere belangrijke waarde die ik van thuis heb meegekregen, is dat je altijd respect moet tonen. Als je anderen geen respect betoont, krijg je het ook niet terug. Respect is fundamenteel, net als vrijheid. Die vrijheid eindigt waar je anderen, ook dieren, pijn doet of niet respecteert.

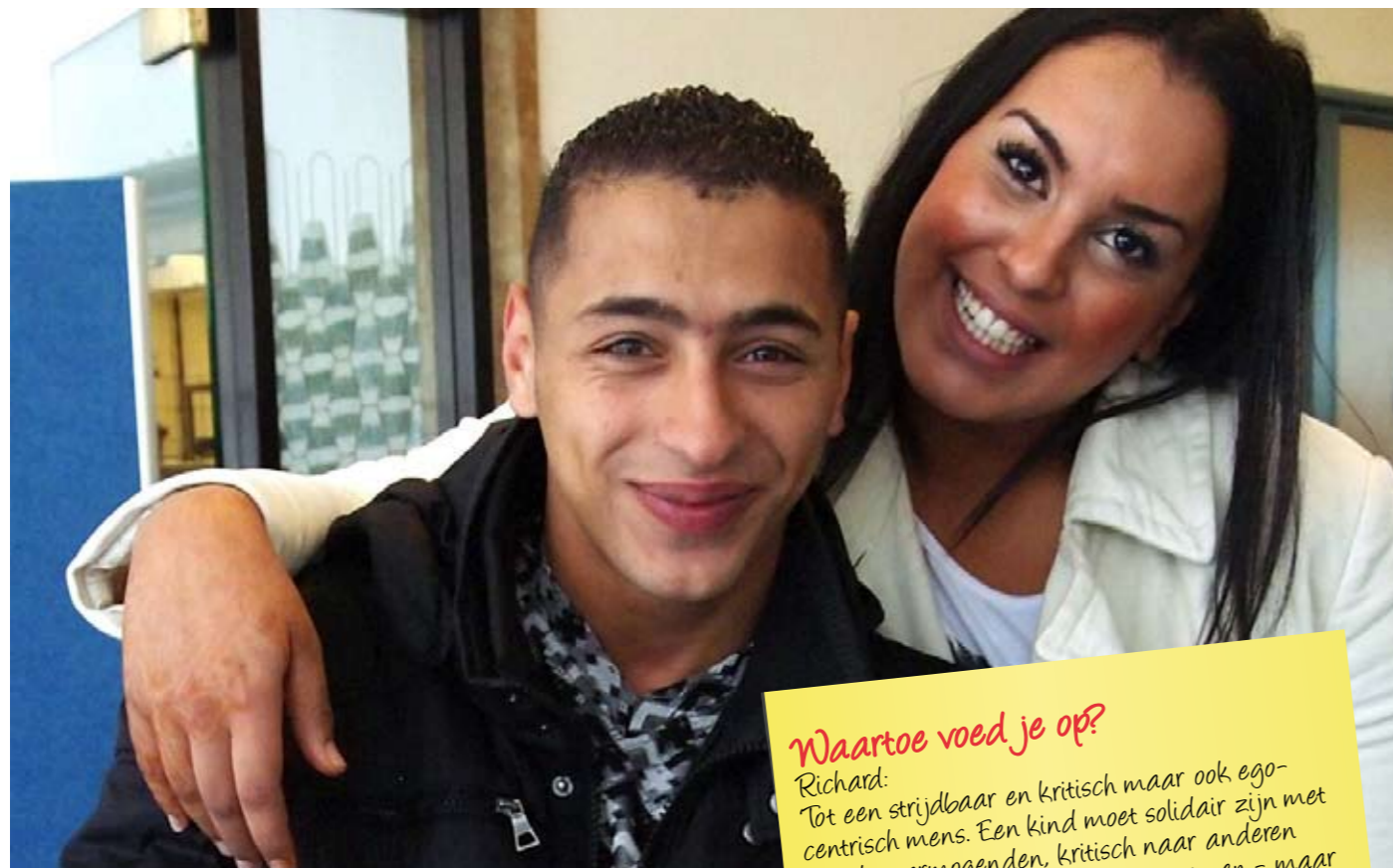
Ik geloof niet dat je als individu zelf alle keuzevrijheid hebt. Ieder mens wordt bepaald door de omstandigheden waarin hij leeft. Je leeftijd, de plek waar je geboren bent, of je man of vrouw bent, de geschiedenis van je land, alles is van invloed. Zelf ben ik naar Nederland gekomen, omdat ik geen keus had. Mijn vertrek uit Marokko voelt als een vlucht, een teken van zwakte. In Marokko heb ik Arabische literatuur gestudeerd, maar hier kan ik alleen iets doen met mijn Frans. Terug naar Marokko is geen optie. "Je analyseert, je luistert naar de omgeving, je weegt af... wat is dan precies een keuze?" Natuurlijk heb ik bepaalde keuzen wel zelf gemaakt. Zo is het in Marokkaanse families gewoonte dat iedereen maar op bezoek komt wanneer- ie wil en dat je dan klaar moet staan. Ik heb er, in verband met de opvoeding van mijn kinderen, voor gekozen dat dit bij ons thuis niet zo gaat. Voor de opvoeding van mijn kinderen vind ik verder school en geloof het belangrijkste. Als je nergens in gelooft, raak je verdwaald.'

OPVOEDING

Wie zal de vogels leren vliegen
 Wie zal de vissen leren zwemmen
 Wie zal de paarden leren draven
 Wie zal de planten leren groeien
 Wie zal het water leren stromen
 Wie zal de lucht leren om blauw te zijn
 Wie kan de steen leren om vooruit te komen
 Wie het kind zichzelf te zijn

Wim Budding

JONGEREN VAN WIJKSCHOOL FEIJENOORD

FOTO: ZOË D. COCHIA

Clay: alles wat je wil, kan

'Mijn ouders gaven mij het gevoel mee dat ik alles kon worden wat ik wou en dat ze me zouden steunen in alles wat ik zou kiezen. Later begreep ik dat dit helemaal niet vanzelfsprekend is. Ik koos er zelf voor om naar de lts te gaan in plaats van naar de mavo. Voor mijn gevoel was de mavo onder mijn niveau, dus wilde ik liever een vak leren. Ik wist niet dat ik van de mavo naar de havo had door kunnen stromen. Ik begon de lts met twee linker handen. Ik heb doorgezet en mij het vak goed eigengemaakt. Uiteindelijk heeft mijn carrière een hele andere wending genomen; ik geef nu toneelles. Het gevoel van vrijheid dat "als ik iets wil, kan ik het doen" opleverde, is bepalend voor mijn identiteit.

Ik vind het belangrijk om mijn kinderen de historische folkloristische bagage van hun achtergrond mee te geven. Ik hoop dat zo de oude tradities nog een generatie meegaan. Zelf ben ik door mijn oma opgevoed, daardoor heb ik uit eerste hand dingen van vroeger meegekregen.

Ik wil mijn kinderen de historische bagage van hun achtergrond meegeven.'

Waartoe voed je op?

Richard:
Tot een strijdbaar en kritisch maar ook ego-centrisch mens. Een kind moet solidair zijn met minder vermogenden, kritisch naar anderen kijken - niet alles voor waar aannemen, maar ook kritisch naar zichzelf zijn. Egocentrisch wil ik graag ontdoen van zijn negatieve lading. Ik wil me verzetten tegen de goedbedoelde opvatting dat een kind in de eerste plaats aan anderen moet denken. Zo werkt het niet en dat is ook niet goed. Een kind moet ook aan zijn eigen belang leren denken en zichzelf centraal durven stellen.'

Je weet tog

Bijna iedereen vindt school belangrijk. Toch lukt het jongeren soms niet een diploma te halen. Er wordt veel gepraat over hoe dat komt, maar er wordt niet mét jongeren gesproken.

Wil je jouw mening geven over voortijdig schoolverlaten: waarom denk jij dat jongeren van school gaan en wat kan de school en of het stadsdeel doen om jongeren te helpen om toch hun diploma te halen?

Je weet tog

Dan is het project **Je weet tog** iets voor jou.

In dit project kan je jouw mening, je ervaringen en je advies op creatieve manieren laten horen en laten zien.

Het project in Amsterdam-Noord bestaat uit drie fases.

In de *eerste fase* spreken de jongeren vooral met elkaar en gaan zij op zoek naar hun drijfveren en de verwachtingen die zij van hun omgeving hebben.

In de *tweede fase* gaan ze in gesprek met leraren, schoolleiding, teamleiders, zorgcoördinator, ouders, leerplichtambtenaar e.d. om te horen of die zich in hun beelden herkennen en wat zij zelf denken dat er zou kunnen en moeten veranderen.

In de *derde fase* stellen de jongeren hun uiteindelijke advies op en organiseren ze begin maart 2014 een bijeenkomst waar dit advies op vrolijke wijze gepresenteerd wordt.

Meld je aan bij de Stichting **BMP**
Of laat een bericht achter op de Facebook-groep:
Je Weet Tog!

